

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2008

František Jedlička

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 - Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Srovnání postupů přijímání eura v ČR a SR

Comparison of the advancements in adopting the euro in the Czech and Slovak republic

DP – PE – KEK – 2008 04

FRANTIŠEK JEDLIČKA

Vedoucí práce: Ing. Šárka Laboutková Ph.D., KEK

Konzultant : Ing. Dušan Molík, ZVVZ-Enven Engineering, a.s..

Počet stran: 69

Datum odevzdání: 7. 5. 2008

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucí diplomové práce a konzultantem.

Datum: 7. 5. 2006

Podpis:

Resumé

Tato diplomová práce popisuje vývoj integračních kroků v měnové oblasti v Evropě od jejich prvopočátků z poválečného období. Dále popisuje bouřlivý vývoj v sedmdesátých letech dvacátého století a nakonec uvádí integraci probíhající od konce osmdesátých let po dnešní podobu evropské Hospodářské a měnové unie. Ve třetí kapitole je rozebrána Smlouva o Evropské unii, známá jako Maastrichtská smlouva. Ta obsahuje konvergenční kritéria, jejichž dodržení je nutné pro přijetí eura. Jednotlivá kritéria jsou dále podrobněji popsána. Spolu s popisem smlouvy Paktu stability a růstu jsou tato kritéria rozebrána z pohledu plnění na Slovensku a hlavně v České republice. Čtvrtá kapitola nabízí plány přijetí eura v České republice a popisuje přípravy na zavedení společné měny. Strategie pro zavádění eura je popsána i pro Slovensko, které jím plánuje nahradit slovenskou korunu od 1. ledna 2009. Závěrečná část práce je věnována srovnání těchto postupů.

Resumé

This Diploma Thesis describes the development of integration steps in monetary area in Europe from its very beginning in the post-war period. It further describes the boisterous development in 1970's and finally it presents an integration proceeding from the end of 1980's up to the present appearance of the European Economic and Monetary Union. The third chapter contains an analysis of the Treaty on European Union known as the Maastricht Treaty. It covers the convergence criteria of which observance is necessary for acceptance of Euro. The individual criteria are further described in detail. Together with description of the Stability and Growth Pact these criteria are analysed in term of their performance in Slovakia and especially in the Czech Republic. The fourth chapter offers the plans of Euro acceptance in the Czech Republic and describes the preparations for implementation of common currency. The Euro implementation strategy is described also for Slovakia that has been planning to replace the Slovak Crown from 1 January 2009. The final part of the thesis is devoted to comparison of these procedures.

Klíčová slova

Euro, eurozóna, Evropská centrální banka, Evropská měnová jednotka, Evropský měnový systém, Mechanismus měnových kurzů, Evropská unie, Maastrichtská smlouva

Key words

Euro, eurozone, European Central Bank, European Currency Unit, European Monetary System, Exchange Rate Mechanism, European Union, Maastricht Treaty

Seznam zkratek a symbolů

apod. – a podobně

BIS – Bank for International Settlement (Banka pro mezinárodní platby)

CPI – Consumer Price Index (Index spotřebitelských cen)

ČR – Česká republika

ECB – European Central Bank (Evropská centrální banka)

ECU – European Currency Unit (Evropská měnová jednotka)

EHS – Evropské hospodářské společenství

EMA – European Monetary Agreement (Evropská měnová dohoda)

EMS – European Monetary System (Evropský měnový systém)

EPU – European Payments Union (Evropská platební unie)

ERM – Exchange Rate Mechanism (Mechanismus měnových kurzů)

ES – Evropské společenství

EU – European Union (Evropská unie)

eurco – European Composite Unit (Evropská smíšená jednotka)

FECOM – Fond European de Cooperation Monetaire (Evropský fond měnové spolupráce)

g – gram

HDP – Hrubý domácí produkt

HICP – Harmonised Index of Consumer Prices (Harmonizovaný index spotřebitelských cen)

mld. – miliard

NBS – Národní banka Slovenska

NCB – Národní centrální banka

PPI – Producer Price Index (Index cen výrobců)

resp. – respektive

SR – Slovenská republika

SRN – Spolková Republika Německo

tj. – to je

tzv. – takzvaný

USD – United States dollar (americký dolar)

Obsah

1. Úvod	10
2. Vývoj integrace v Evropě	12
2.1. Evropská platební unie	12
2.2. Evropská měnová dohoda.....	13
2.3 Evropský fond	13
2.4. Formování měnové spolupráce v rámci EHS	14
2.4.1. Koncepce měnové spolupráce	15
2.4.2. Wernerův plán	17
2.4.3. Smithosiánská dohoda - měnový had	20
2.4.4. Evropský fond měnové spolupráce	22
2.5. Evropský měnový systém.....	23
2.5.1. Evropská měnová jednotka – ECU.....	25
3 Konvergenční kritéria	32
3.1. Maastrichtská smlouva	32
3.2. Maastrichtská konvergenční kritéria	35
3.2.1. Inflační kritérium.....	36
3.2.2. Úrokové kritérium	38
3.2.3. Kritérium rozpočtového deficitu	38
3.2.4. Kritérium veřejného dluhu	39
3.2.5. Kritérium kurzové stability.....	41
3.3. Pakt stability a růstu	42
3.3.1. Vynucovací mechanismy.....	44
3.4. Plnění konvergenčních kritérií v ČR	46
3.5. Plnění konvergenčních kritérií v SR.....	53
4. Postupy přijetí eura.....	56
4.1. Plán zavedení eura v ČR.....	56
4.1.1. Národní plán zavedení eura v ČR.....	60
4.2. Postup zavedení eura v SR	61
4.2.1. Zásady pro přijetí eura.....	64
4.3. Srovnání postupů přijetí eura.....	66
4.4. Paradox během předvstupní fáze.....	67
5. Závěr.....	68

1. Úvod

Evropa prošla v posledním století bouřlivými změnami. Na jejím území proběhlo mnoho válek a místních konfliktů. Mnoho systémů řízení státu se během této doby vystřídalo. Vzniklo spoustu nových uměle vytvořených hranic, aby i ty po nějakém čase se posunuly, zmírnil se jejich vliv, anebo téměř zmizely. Před zhruba padesáti lety se na tomto území začaly vytvářet dva velké systémy způsobu spolupráce mezi jednotlivými členy. První se vyznačoval dobrovolností spolupráce, rovností členských států a vzájemné dohodě. Druhý byl pod vedením jednoho státu, což se z dlouhodobého hlediska ukázalo jako neživotaschopný projekt.

Tím prvním uskupením bylo Evropské společenství v dnešní době známé pod označením Evropská unie. Právě tento systém je nosným prvkem této diplomové práce. Jemu se podařilo spojit velkou část Evropy a vytvořit tak nejvýznamnější celek na celém světě. Cesta k tomuto stavu byla velmi obtížná, což popisuji ve druhé kapitole tohoto textu. Kapitola začíná popsáním úplných začátku uskupení a formováním měnové spolupráce v rámci Evropského hospodářského společenství. Pokračuje Wernerovým plánem a nadějným vývojem v sedmdesátých letech dvacátého století. Zde budu rozebírat příčiny neúspěchu další integrace společenství, která na své další příležitosti musela čekat téměř třicet let. Dále bych se chtěl zmínit o evropské měnové jednotce ECU, která předcházela současnému euru, v rámci evropského měnového systému. Podrobněji rozeberu fáze Evropské měnové unie a vliv jednotlivých měn členských států na jednotnou měnu.

Třetí kapitola by se měla zabývat Smlouvou o Evropské unii, resp. Maastrichtskou smlouvou a hlavně konvergenčními kritérii, která jsou nutná splnit pro vstoupení do eurozóny a přijetí společné měny euro. Jednotlivá kritéria podrobněji rozeberu a porovnám je s vývojem v České republice od roku 2001. Do hodnocení zapojím i vyhlídky na budoucí vývoj. A to až do roku 2010. Rovněž vyhodnotím plnění maastrichtských konvergenčních kritérií na Slovensku za období, které bude posuzovat Evropská komise při posuzování zda je Slovensko dostatečně připravené na přijetí eura k 1. lednu 2009.

Bohužel oficiální výsledek rozhodnutí bude znám až po odevzdání této diplomové práce, proto zde nebudu hovořit o euru na Slovensku od roku 2009 jako o jisté věci.

Další kapitola se bude zabývat jednotlivými strategiemi na Slovensku a v České republice, ve kterých jsou naplánovány jednotlivé kroky potřebné k přijetí eura. Zde sleduji rozfázování událostí před i při přijímání jednotné měny. Samozřejmostí jsou normy při zavádění eura. Protože se postoje České a Slovenské republiky odlišují, zhodnotím jejich přístup.

2. Vývoj integrace v Evropě

Zde bych se chtěl zmínit o úplných začátcích formování jednotného evropského hospodářského prostoru. Chronologicky zde uvedu vývoj od padesátých let do současnosti. Začnu vznikem Evropské platební unie, která znamenala jeden z prvních pokusů o vytvoření společenství tak jak je známe ze současnosti.

Evropský hospodářský prostor posléze zaznamenal pokus o hlubší integraci mezi jeho členy. Vývoj měl vyvrcholit zavedením Wernerovy smlouvy do praxe. Té se v této kapitole věnuji a popisuji i důvody jejího neúspěchu. Další část se zabývá Evropskou měnovou unií a prvními pokusy o zavedení jednotné měny v podobě ECU jako košové měně poměrově složené z měn členských států. Právě poměrovému složení je část kapitoly taktéž věnována.

2.1. Evropská platební unie

V roce 1950 (19.9.1950) byla podepsána Dohoda o založení Evropské platební unie (European Payments Union – EPU¹), která měla napomoci členským zemím (Belgie, Lucembursko, Dánsko, Francie, Island, Irsko, Itálie, Nizozemí, Norsko, SRN, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie) při odstraňování devizových omezení a zavádění vnější směnitelnosti. Pro Evropskou platební unii bylo charakteristické:

- mnohostranné zúčtování (multilaterální clearing) plateb;
- automatické poskytování úvěrů;
- vyrovnávání měsíčních sald v dolarech, ve zlatě nebo úvěrem.

Zúčtovacími operacemi v rámci Evropské platební unie byla pověřena Banka pro mezinárodní platby (BIS). Banka provedla na konci každého měsíce zúčtování pohledávek a závazků členských zemí unie, z něhož vyplynul buď přebytek, nebo schodek každého člena vůči celé unii. Zúčtovací jednotkou byl tzv. epunit, jehož zlatý obsah byl

---

¹ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/40763-evropska-platebni-unie>

shodný se zlatým obsahem dolaru, tj. 0,888671 g zlata, a propočít kurzů jednotlivých měn se prováděl podle oficiálních měnových parit odsouhlasených Mezinárodním měnovým fondem. Vzniklé saldo mohlo být příslušnou zemí vyrovnáno částečně ve zlatě (případně dolarech) a zčásti automatickým poskytnutím úvěru dlužnické zemi. Jestliže se v dalším období stal dlužník věřitelem, dostal příslušnou částku zpět ve stejném poměru (zlato, dolary, úvěr). To znamená, že mnohostranný systém zúčtování pohledávek a závazků byl doplněn mechanismem automatického poskytnutí úvěru k vyrovnání pasivního salda platební bilance.

2.2. Evropská měnová dohoda

Na činnost Evropské platební unie navázala koncem roku 1958 Evropská měnová dohoda (European Monetary Agreement – EMA), podepsaná již 8. srpna 1955 členskými zeměmi Evropské platební unie. Měla přispět k prohloubení spolupráce mezi centrálními bankami členských zemí v oblasti dalšího rozšiřování vnější směnitelnosti národních měn a zabránit tak případnému návratu k bilaterálním platebním vztahům. Dále měla napomáhat zabezpečovat rovnováhu platebních bilancí, stabilitu měnových kurzů členských zemí a podporovat liberalizaci jejich zahraničního obchodu.

Její podstata spočívala v systému mnohostranného zúčtování vzájemných pohledávek a závazků a v poskytování limitované úvěrové pomoci k vyrovnání přechodného salda bilance běžných plateb. Systém mnohostranného zúčtování plateb zahrnoval jak směnitelné, tak i nesměnitelné měny. Všechny státy, které dohodu podepsaly, se totiž zavázaly, že budou k vyrovnávání měny postaveny na úroveň měnám směnitelným. Zúčtovací operace pro Evropskou měnovou dohodu prováděla v dohodnutém kurzovém rozpětí Banka pro mezinárodní platby.

2.3 Evropský fond

Krátkodobé úvěry k vyrovnávání pasivního salda bilance běžných plateb byly členskými zeměmi poskytovány prostřednictvím Evropského fondu (European Fund)

vytvořeného na základě Evropské měnové dohody 8. srpna 1955 (s platností od 27. prosince 1958). Úvěry z tohoto Fondu nebyly poskytovány automaticky jako u Evropské platební unie, ale na základě posouzení individuální žádosti každé země a při určení podmínek jeho poskytnutí a splácení. Protože výše kapitálu Fondu nebyla veliká (pouhých 607,5 mil. USD), poskytoval pouze malé výpomoci, kterých využívaly především ekonomicky slabší země – hlavně Španělsko, Turecko a Řecko. Ekonomicky silnější země čerpaly zdroje od Mezinárodního měnového fondu².

Na jedné straně se tak mezinárodní měnová spolupráce západoevropských zemí vyvíjela v souladu s představami Mezinárodního měnového fondu, na druhé straně existovaly snahy o měnovou integraci v rámci daného regionu.

2.4. Formování měnové spolupráce v rámci EHS

Římské dohody³ z 25. března 1957 (s platností od 1.1.1958) o založení Evropského hospodářského společenství⁴ neupravovaly bezprostředně otázku měnové spolupráce mezi členskými zeměmi. Bylo to dáno základními cíli EHS, mezi které patřily: plynulý hospodářský růst, zvyšování životní úrovně a těsnější vztahy mezi členskými zeměmi. Členské země se zavázaly k vytvoření společného trhu, tedy oblasti s volným pohybem zboží, služeb, osob a kapitálu. Měnová politika měla vytvářet nezbytné podmínky pro fungování tohoto trhu. Proto také Římská dohoda neobsahuje žádnou zvláštní kapitolu ani žádný samostatný článek, které by se uceleným způsobem zabývaly problematikou společné měnové politiky.

Měnová politika zůstala ve svrchované působnosti jednotlivých členských zemí. Nutnost koordinace měnové politiky členských zemí zazněla poprvé na zasedání nejvyšších představitelů EHS v roce 1962, kdy bylo zdůrazněno, že společný postup v měnové oblasti je nezbytným předpokladem dalšího prohlubování spolupráce v hospodářské oblasti. Nedostatečný rozsah a kvalita tehdejší měnové spolupráce se plně

---

² http://cs.wikipedia.org/wiki/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_m%C4%9Bnov%C3%BD_fond

³ http://europa.eu/scadplus/treaties/eec_en.htm

⁴ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/40766-evropske-hospodarske-spolecenstvi>

projevily během měnové krize v roce 1963 v Itálii a Francii, která byla doprovázena silnými inflačními tendencemi a omezeným růstem průmyslové výroby.

Rozhodovací proces směřující ke společnému postupu v měnové oblasti byl urychlen novou měnovou krizí v roce 1968, na kterou Francie reagovala dočasným zavedením devizových omezení. Hned v následujícím roce došlo k podstatné změně parit dvou měn členských zemí. Byla to devalvace francouzského franku o 11,11% a revalvace západoněmecké marky o 9,29%. Zrychlené tempo inflace podnítilo spekulativní pohyb kapitálu, který ve svých důsledcích způsobil značnou nerovnováhu platebních bilancí členských zemí EHS.

Na praktických problémech a jejich důsledcích se ukázalo, že mechanismus koordinace měnových politik, založený pouze na vzájemných konzultacích a vůli zúčastněných stran, je nedostačující. V tomto směru tedy Římská dohoda nesplnila svůj účel. Proto se také začaly objevovat první návrhy na vytvoření nového mechanismu spolupráce v hospodářské a měnové oblasti, který by determinoval proces vzniku hospodářské a měnové unie.

2.4.1. Koncepce měnové spolupráce

Názory jednotlivých členských zemí na formování měnové spolupráce a zejména na vztah mezi měnovou a hospodářskou spoluprací ovšem nebyly ani zdaleka jednotné. Rozdílné pohledy na tyto otázky vyústily v první polovině 60. let do dvou zcela odlišných základních koncepčních směrů představovaných „monetaristy“ a „ekonomisty“.

Monetaristé zastávali tzv. koncepci „motoru“. Ta kladla důraz na společnou měnovou politiku, která by ve svém působení měla urychlovat hospodářskou integraci, tzn. měla být hnacím motorem koordinace hospodářských politik. Do této skupiny patřily Francie, Belgie a Lucembursko. Představitelé této skupiny zemí požadovali, aby v rámci realizace koncepce „motoru“ byla okamžitě zavedena společná měna, společné měnové instituce a byla zrušena národní měnová suverenita. Byli však toho názoru, že cestu k hospodářské a měnové unii je nutné zahájit zásadními kroky v měnové oblasti,

tj. omezením a později úplným odstraněním kurzových oscilací, dále omezením a později úplným vyloučením možnosti změn parit měn členských zemí. Současně navrhovali zavedení měnově podpůrných opatření, zespolečenštění devizových rezerv apod. Provádění společné měnové politiky se mělo realizovat na základě dobrovolného přístupu členských zemí, neboť se nepředpokládalo vytvoření jakýchkoliv závazných předpisů či opatření, které by měnovou spoluprací zajišťovaly.

Druhá koncepce „korunovační“ zastávaná ekonomisty, vycházela z myšlenky, že měnová unie bude vyvrcholením čili korunovací integrované hospodářské politiky a nakonec hospodářská integrace tedy postupně vyústí v měnovou unii. V této skupině byly SRN, Nizozemsko a Itálie. Státy skupiny „korunovační“ koncepce zastávaly názor, že nejdříve je nutné vytvořit hospodářské a politické předpoklady rovnovážného makroekonomického vývoje v celém společenství. Dosažení tohoto cíle předpokládalo, podle představitelů této skupiny zemí, přijetí takových opatření, která by odstranila příčiny rozdílného ekonomického vývoje členských zemí. Tato opatření měla zahrnovat především liberalizaci pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu a zajištění závazné harmonizace národních hospodářských politik. Uvedený přístup ovšem vyžadoval převedení vybraných kompetencí z národní úrovně na úroveň orgánů ES. Podle uvedené koncepce by bylo možné k měnové integraci, vedoucí ke společné měnové politice a společné měně, přistoupit až po splnění výše uvedených předpokladů.[1]

Názorová odlišnost v hodnocení úlohy měnové spolupráce v rámci celého integračního procesu byla ve značné míře odrazem rozdílných priorit, které jednotlivé členské země ve svých hospodářských politikách sledovaly. Šlo tedy o subjektivní zájmy, jež hodlaly prosazovat i v rámci sledování společně deklarovaného cíle – vytváření hospodářské a měnové unie.

Při hledání nových forem spolupráce v hospodářské a měnové oblasti vznikla potřeba přesněji vymezit pojem „hospodářská a měnová unie“. Zatímco hospodářská unie byla vymezována velmi obecně a její zavedení mělo být v zásadě vázáno pouze na povinnost zrušení viditelných omezení, bránících volnému pohybu zboží a výrobních faktorů, měnová unie byla vymezována jednoznačněji i když ne zcela jednotně.

Podle jednoho pojetí bylo zavedení měnové unie vázáno na úplnou a neodvolatelnou směnitelnost národních měn jednotlivých členských zemí a na fixované měnové kurzy. Jiné pojetí navíc vyžadovalo možnost využívání národních měn jednotlivých členských zemí jako zákonného platebního prostředku ve všech zemích „unie“. Podle dalšího pojetí je možné za měnovou unii považovat pouze tu oblast, v níž jsou národní měny nahrazeny společnou měnou.

2.4.2. Wernerův plán

Konkrétní podnět k vytvoření hospodářské a měnové unie v rámci Evropského společenství vznikl na konferenci nejvyšších představitelů ES v Haagu v prosinci 1969. Na této konferenci byla pověřena skupina expertů pod vedením lucemburského ministerského předsedy a ministra financí P. Wenera vypracováním plánu přechodu členských zemí ES k hospodářské a měnové unii. Tento plán byl předložen Wernerovou komisí Radě ministrů 8. října 1970 v podobě dokumentu označovaného jako Wernerova zpráva (A Report to the Council and the Commission on the Realisation by Stages of Economic and Monetary Union in the Community)⁵.

Wernerův plán obsahoval společnou koncepci fungování hospodářské a měnové unie, která měla být vytvořena ve třech etapách v průběhu deseti let. Plán předpokládal:

- zavedení úplné a neodvolatelné směnitelnosti národních měn při stabilitě měnových kurzů a neměnnosti měnových parit;
- jednotnou měnovou politiku řízenou centrální měnovou institucí;
- centralizované rozhodování o hospodářské a rozpočtové politice;
- jednotnou politiku v oblasti pohybu kapitálu;
- sjednocení daňových soustav.

Podle tohoto plánu mělo dojít k přenesení některých kompetencí jak v oblasti měnové, tak i hospodářskopolitické na úroveň ES. V měnové oblasti počítal plán s vytvořením

---

⁵ <http://aei.pitt.edu/1002/>

společného systému ústředních bank, jako obdoby Federálního rezervního fondu USA, který by reguloval úrokové míry a úvěry, spravoval devizové rezervy členských zemí ES a intervenoval na devizových trzích. Plán obsahoval i podrobnější obsahovou a časovou specifikaci jednotlivých etap. Během první etapy, která měla trvat tři roky (1971 – 1973) mělo dojít:

- k harmonizaci daní;
- ke sjednocení úrokových sazeb;
- k prohloubení koordinace krátkodobých a střednědobých hospodářských politik;
- ke koordinaci v oblasti měnové a úvěrové politiky;
- ke sladění vystupování členských zemí ES v Mezinárodním měnovém fondu;
- k zavedení střednědobé finanční pomoci.

Pro druhou etapu, která měla trvat rovněž tři roky (1974 – 1976), byl vymezen tento soubor opatření:

- koordinace hospodářské politiky v oblasti státního rozpočtu;
- uvolňování pohybu kapitálu;
- sjednocení daňových sazeb;
- koordinace postupu centrálních bank při intervenování na devizových trzích;
- zúžení kurzového rozpětí, ve kterém se mohou pohybovat vzájemné kurzy národních měn.

Ve třetí etapě, plánované na období let 1977 – 1980, pak měly být převedeny na instituce ES pravomoci nutné k zajištění dobrého fungování hospodářské a měnové unie:

- měl být vytvořen společně spravovaný Evropský rezervní fond, ve kterém by byla soustředěna část devizových rezerv členských zemí;
- měla být zřízena Rada ústředních bank jako emisní instituce ES, mělo dojít k liberalizaci pohybu kapitálu uvnitř ES a rovněž měla být dokončena harmonizace daňových systémů;
- mělo dojít ke zrušení kurzových rozpětí a k vymezení pevných měnových parit.

Integrační proces v pojetí Wernerova plánu se setkal s podporou většiny členských zemí ES. Výjimkou byla pouze Francie, která ho považovala za příliš velký zásah do státní suverenity, a na jejím nesouhlasu s navrženou koncepcí také realizace tohoto plánu ztroskotala. Kompromisním řešením měla být Rezoluce Rady ministrů a zástupců vlád členských zemí ES z března 1971 o etapovitém uskutečňování hospodářské a měnové unie, doplněná rozhodnutím Rady ministrů o zvýšení koordinace krátkodobé hospodářské politiky, o zesílení spolupráce mezi ústředními bankami za účelem koordinace měnové politiky a o vytvoření mechanismu střednědobé finanční pomoci. Mechanismus střednědobé finanční pomoci měl umožnit členským zemím, které měly problémy s platební bilancí, získat v poměrně krátké době, na dobu dvou až pěti let, potřebnou finanční pomoc.

Proti plánu Wernerovy skupiny představovala tato rezoluce krok zpět. Protože rezoluce není podle Římských smluv právně závazná, šlo prakticky jen o projev politické vůle vytvořit v průběhu příštích deseti let ve třech etapách hospodářskou a měnovou unii. S výjimkou první etapy, která měla trvat tři roky, počínaje 1. lednem 1971, nebyly další dvě etapy obsahově ani termínově rozpracovány.

V porovnání s plánem Wernerovy skupiny byly velmi obecně a nezávazně formulovány i zásady pro konečnou etapu. Bylo zde pouze uvedeno, že přijatá opatření musí směřovat k tomu, aby v konečné fázi utvořila ES oblast, v níž se osoby, zboží, služby a kapitál budou volně pohybovat, a aby byl vytvořen samostatný měnový prostor, vyznačující se úplnou a neodvolatelnou směnitelností národních měn, odstraněním kurzových rozpětí a definitivním fixováním parit. O sjednocení hospodářských politik a přenesení potřebných pravomocí na nadnárodní úroveň se rezoluce nezmiňovala.

Konkrétní opatření omezeného dosahu byla přijata jen pro první etapu. Především byly ústřední banky požádány, aby společným postupem vůči americkému dolaru pokusně zúžily kurzové rozpětí mezi měnami členských zemí. Dále bylo uloženo vypracovat zprávu

o zřízení, úkolech a stanovách Evropského fondu měnové spolupráce⁶ (Fond byl vytvořen v dubnu 1973).

Plnění plánu vytváření hospodářské a měnové unie bylo narušeno vypuknutím mezinárodní měnové krize v polovině roku 1971. Příliv spekulativního kapitálu do Evropy vedl k opuštění systému pevných měnových kurzů u západoněmecké marky a holandského guldena a po zrušení směnitelnosti amerického dolaru za zlato i u ostatních měn členských zemí ES.[1,12]

2.4.3. Smithosiánská dohoda - měnový had

Rozšíření oscilačního pásma měnových kurzů na $\pm 2,25\%$ (na základě Smithsoniánských dohod z 18. 12. 1971), přispělo k dočasnému uklidnění na mezinárodních finančních trzích a bylo rovněž impulsem pro pokračování v započaté cestě k vytvoření hospodářské a měnové unie. Nově dohodnuté rozpětí se ale zdálo být pro potřeby prohlubování integračního procesu západoevropských zemí příliš široké, neboť umožňovalo pohyb vzájemných kurzů národních měn v rozpětí $\pm 4,5\%$ (pokud se kurz jedné měny vůči dolaru nacházel na horní hranici a druhé měny na dolní hranici oscilačního pásma).

Proto byla 21. března 1972 přijata nová Rezoluce Rady ministrů a zástupců vlád členských zemí ES, která usilovala o vytvoření svébytného měnového prostoru v rámci mezinárodního měnového systému. Na základě této rezoluce byly centrální banky členských zemí vyzvány, aby na devizových trzích intervenovaly tak, aby:

- udržovaly kurz svých měn vůči dolaru v rozpětí $\pm 2,25\%$;
- zúžily oscilační pásmo, ve kterém se mohou pohybovat vzájemné kurzy měn členských zemí na $\pm 1,125\%$ od základní parity.

Kurzy měn členských zemí ES se tak měly pohybovat vůči dolaru v jakémsi „tunelu“, jehož šíře byla $4,5\%$ (rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším kurzem odvozeným z měnových

---

⁶ http://www.euroskop.cz/40560/121169/clanek/jednotna-mena-euro/evropsky-menovyy-system/#E_fond_menov_e_spoluprace

parit) a jeho směr byl závislý na vývoji dolaru. Vzájemné kurzy národních měn tvořily „hada“, jehož šíře byla 2,25% (tím byla vyloučena možnost rozpětí mezi kurzy měn členských zemí až 9%, vyplývající z všeobecného rozšíření přípustného oscilačního pásma na $\pm 2,25\%$).

Dohoda o zúžení kurzového rozpětí mezi měnami členských zemí vstoupila v platnost 24. dubna 1972 a tento měnový systém byl označován jako tzv. had v tunelu⁷. Šíře tunelu byla 4,5% od výchozí parity a šíře hada měn členských zemí, který se v něm pohyboval, byla 2,25%. Země Beneluxu navíc zúžily oscilační pásmo svých měn na $\pm 0,75\%$ od základní parity, a tím vznikl tzv. červ v hadovi v tunelu.

Od 1. května 1972 se k tomuto kurzovému mechanismu připojily také Velká Británie, Dánsko a Irsko, přestože tyto země nebyly ještě v té době členy ES. V průběhu května k němu přistoupilo ještě Norsko.

Toto měnové uspořádání trvalo jen krátkou dobu. Některé členské země nebyly schopny dostát svým závazkům jak v důsledku svého vlastního ekonomického vývoje tak v důsledku znehodnocování amerického dolaru, a tak postupně tento měnový systém opouštěly. Už v červnu 1972 z něho vystoupilo Dánsko, ale v říjnu 1972 se tam opět vrátilo. Problémy s udržení své měny v povoleném oscilačním pásmu měla i Velká Británie a Irsko, které v červnu 1972 z hada v tunelu vystoupily. V únoru 1973 vystoupila Itálie. Tyto tři státy přešly na systém volně pohyblivých kurzů.

Z důvodu pokračujícího znehodnocování amerického dolaru pak v březnu 1973 zprostita Rada ministrů centrální banky povinnosti intervenovat ve prospěch dolaru. Přitom však byla zachována povinnost zbývajících členských zemí (Francie, SRN, Dánsko, Belgie, Nizozemí, Lucembursko) udržovat nadále kurzové rozpětí mezi svými měnami maximálně ve výši $\pm 1,125\%$. Měnový „had“ tak vystoupil z „tunelu“ a měny členských zemí se mohly volně pohybovat vůči dolaru. Tak vzniklo nové měnové uspořádání

---

⁷ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/69765-menovy-had>

označované jako měnový had⁸, k němuž se připojily i dvě nečlenské země Evropského společenství, Švédsko a Norsko, ale nepodílely se na něm Velká Británie, Irsko a Itálie.

V lednu 1974 vystoupila ze společného floatingu Francie, která se do něho znovu zapojila v červenci 1975 a v březnu 1976 z něho definitivně vystoupila. Tento kurzový mechanismus postupně opustily obě nečlenské země ES – Švédsko v roce 1977 a v roce 1978 Norsko. Zůstaly v něm pouze Německo, Belgie, Nizozemí, Lucembursko a Dánsko. Tím fakticky ztroskotal i tento pokus o zvýšení měnové stability v rámci ES jako předpokladu pro vytvoření hospodářské a měnové unie.[1;2]

2.4.4. Evropský fond měnové spolupráce

V zájmu udržení národních měn v přípustném oscilačním pásmu byly centrální banky povinné intervenovat na devizových trzích. Rostoucí počet těchto intervencí a především jejich vysoká finanční náročnost vyvolaly potřebu vytvoření nadnárodní instituce, která by tyto operace usnadňovala. Proto byla v roce 1973 (založena 6. dubna 1973, činnost zahájila 1. června 1973) zřízena speciální instituce - Evropský fond měnové spolupráce (FECOM – Fond European de Cooperation Monetaire). Úkolem tohoto Fondu bylo koordinovat devizové intervence centrálních bank a zúčtovávat vzájemné pohledávky a závazky vyplývající z těchto intervencí. Za tím účelem byla vytvořena zúčtovací měnová jednotka – tzv. eurco (European Composite Unit). Hodnota eurco byla odvozována košovým způsobem. V měnovém koši byly zastoupeny měny členských zemí, přičemž podíl jednotlivých měn v tomto koši byl závislý na podílu hrubého domácího produktu dané země na celkovém hrubém domácím produktu ES a vycházelo se rovněž ze vzájemných kurzů jednotlivých národních měn v době vzniku zúčtovací měny, a to tak, aby zlatý obsah této zúčtovací jednotky odpovídal zlatému obsahu předdevalvačního dolaru, tj. 0,88867083 g zlata. Evropský fond měnové spolupráce ukončil činnost k 31. 12. 1993 a jeho aktivity přešly na Evropský měnový institut.

Záměry v oblasti dalšího prohlubování koordinačního procesu v rámci ES, obsažené ve Wernerově plánu, se tak nepodařilo zrealizovat. Příčiny lze spatřovat jak

---

⁸ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/m/menovy-had/1000706/6351>

v oblasti měnové a ekonomické, tak i politické. Hlavním problémem v měnové oblasti byla značná kurzová nestabilita vyvolaná opuštěním principů kurzového mechanismu brettonwoodského měnového systému a přechodem na systémy volně pohyblivých kurzů. Snahu řešit tento problém zavedením vlastního kurzového systému v rámci ES znesnadňovaly hospodářské problémy, do kterých se jednotlivé země dostaly po propuknutí surovinové a energetické krize počátkem 70. let. V důsledku toho se neustále měnil okruh zemí, které se podílely na novém měnovém uspořádání, a rovněž docházelo k častým devalvacím a revalvacím, a tím se měnily i paritní kurzy, od nichž se počítaly přípustné odchylky. Navíc celý tento projekt byl na svoji dobu velice ambiciózní. Neuvažoval sice zavedení společné měny, ale počítal s přenášením pravomocí nutných k fungování hospodářské a měnové unie z národní úrovně na úroveň nadnárodní, což by znamenalo značné oslabení národní suverenity, a na takové změny nebyly ještě členské země ES připraveny.

2.5. Evropský měnový systém

Měnová nestabilita vyvolaná přechodem na systém volně pohyblivých měnových kurzů měla negativní vliv na fungování již existujících integračních mechanismů v rámci ES. Toto období se vyznačovalo zvýšenou kurzovou nestabilitou, která zvyšovala napětí ve vzájemném obchodu. To vedlo členské země k urychlení snah o dosažení měnové integrace.

S novým podnětem na vytvoření vlastního měnového systému přišli političtí představitelé dvou nejsilnějších členských zemí ES – německý kancléř Helmut Schmidt a francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing. Podařilo se jim dát nový impuls pro novou společnou kurzovou politiku. Úsilí těchto dvou zemí o prohlubování měnové spolupráce bylo motivováno u Francie snahou o zpomalení inflačního vývoje a zastavení pokračujícího znehodnocování franku a u SRN to byla snaha o zastavení neustálého znehodnocování marky. Jejich iniciativa získala konkrétní podobu v červnu 1978 na zasedání Rady ministrů v Brémách, kde byl přednesen návrh Evropského měnového systému (European Monetary System – EMS). Ten se opíral o tyto zásady:

- základním pilířem Evropského měnového systému měl být intervenční mechanismus, který by zajistil kurzovou stabilitu v rámci ES. Měl zahrnovat měny všech zemí, přičemž maximální odchylka denních kurzů od dohodnutého středního kurzu byla stanovena ve výši $\pm 2,25\%$. V průběhu následujících dvou let se měla tato odchylka zúžit na $\pm 1\%$;
- další důležitou složkou tohoto systému měla být Evropská měnová jednotka (European Currency Unit – ECU), která měla nahradit do té doby existující Evropskou zúčtovací jednotku euro;
- členské země tohoto systému měly koordinovat svoji politiku měnových kurzů vůči třetím zemím;
- během dvou let měl být vytvořen Evropský měnový fond, který by nahradil do té doby fungující Evropský fond měnové spolupráce.

Práce na konkrétním znění dohody o založení EMS trvaly do prosince 1978 a konečný text byl předložen na zasedání Rady ministrů v Bruselu ve dnech 4. a 5. prosince. Evropský měnový systém měl zahájit svoji činnost 1. ledna 1979, ale pro rozpory v oblasti zemědělské politiky mezi SRN a Francií byl konečný termín posunut na 13. března 1979.

Do Evropského měnového systému se zapojila celé ES (Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, SRN a Velká Británie). K systému se postupně připojily i nové členské země ES. V roce 1984 to bylo Řecko, následované v roce 1989 Španělskem a Portugalskem. Všechny země však nebyly vázány povinností řídit se pravidly, na kterých byl tento systém založen. To se týká především zemí, které se nezapojily do kurzového mechanismu Evropského měnového systému. Hlavním cílem Evropského měnového systému bylo obnovit stabilní kurzy mezi měnami členských zemí a přispět tak k prohloubení ekonomické integrace a rovněž se izolovat od negativního vlivu amerického dolaru.

Evropský měnový systém se opíral o tyto tři vzájemně propojené prvky:

- Evropská měnová jednotka ECU;
- Mechanismus měnových kurzů ERM;
- Úvěrové nástroje Evropského fondu pro měnovou spolupráci.[1]

2.5.1. Evropská měnová jednotka – ECU

Tabulka 1: Váhy národních měn v ECU

Měna	13. 3. 1979- 16. 9. 1984	17. 9. 1984- 21. 9. 1989	22. 9. 1989- 31. 12. 1999
 BEF	9,64%	8,27%	8,183%
 DEM	32,98%	32,08%	31,955%
 DKK	3,06%	2,69%	2,653%
 ESP	-	-	4,138%
 FRF	19,83%	19,06%	20,316%
 GBP	13,34%	14,98%	12,452%
 GRD	-	1,31%	0,437%
 IEP	1,15%	1,20%	1,086%
 ITL	9,49%	9,98%	7,840%
 LUF	0,35%	0,3%	0,322%
 NLG	10,51%	10,13%	9,980%
 PTE	-	-	0,695%

Zdroj: Evropská měnová jednotka, wikipedia.org, 9.12.2007 [online].

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ECU>

Od března 1979 se osm zemí v rámci EHS (kromě Velké Británie) zavázalo, že budou udržovat výměnné kurzy svých jednotlivých měn v dohodnutém rozpětí, aby předešly kurzovým fluktuacím. Byla to reakce na rozpad Brettonwoodského měnového systému v roce 1971, ve kterém byly evropské měny navázány na americký dolar. Vznikl tak Evropský měnový systém (EMS). Země se zavázaly udržovat své měnové kurzy v rozmezí $\pm 2,25\%$. Postupem času se ukázalo, že toto rozmezí je pro většinu zemí úzké, protože začínalo na finančních trzích docházet k čím dál větším spekulativním

obchodům. První vlna kurzové spekulace započala v srpnu 1992 a přinutila britskou libru a italskou liru opustit společnou kurzovou politiku. Nápor spekulací gradoval v létě 1993. Proto se v roce 1993 zavedlo nové flukтуаční pásmo $\pm 15\%$ [13].

Neméně významný byl Spinelliho návrh smlouvy o Evropské unii, který prošel evropským parlamentem 14. února 1984. Současně se vznikem EMS byla zavedena košová evropská měnová jednotka ECU (European currency Unit). ECU byla uměle vytvořená měnová jednotka konstruovaná jako koš členských měn. Váhy jednotlivých měn v koši odrážely ekonomickou sílu členských států a byly upravovány v pětiletých intervalech. Respektive ke změně vah došlo pouze dvakrát, a to vždy v souvislosti s přijetím nových členských zemí. Poprvé v roce 1984 při přistoupení Řecka a podruhé v roce 1989 v souvislosti se zapojením Španělska a Portugalska. Váhy jednotlivých měn členských států jsou uvedeny v tabulce 1.

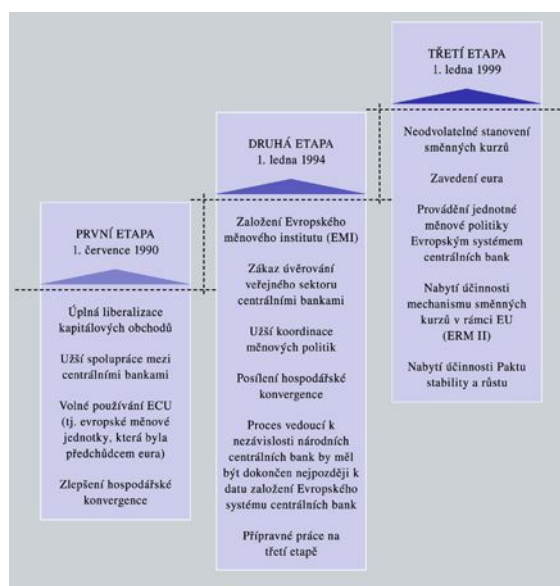
Velmi důležitou dohodou pro jednotný trh a tím pádem i pro vznik jednotné měny bylo podepsání Schengenské dohody státy Beneluxu, Francií a Německem v červnu 1985. V této dohodě se státy zavazují, že zruší hraniční kontroly mezi jednotlivými státy. Dohoda sice nebyla součástí práva Evropského hospodářského společenství, ale k nabytí účinnosti musela být ratifikována všemi účastnickými zeměmi. V den podepsání Schengenské dohody byla zveřejněna i Bílá kniha o vnitřním trhu. V té se popisovaly problémy a omezení, které jednotlivé státy využívaly a stanovila datum dokončení společného trhu na začátek roku 1993.

Další impuls přinesla schůzka v německém Hannoveru v červnu roku 1988. Na popud Německa, Francie a Itálie byl zřízen Výbor pro hospodářskou a měnovou unii. Výbor, jemuž předsedal Jacques Delors, se snažil vypracovat plán přechodu k hospodářské a měnové unii. I. Delorsův balík, který byl přijat v roce 1988, byl zaměřen na vytvoření jednotného vnitřního trhu. Zabýval se reformou financí. Počítal i se změnami v objemu a zaměření strukturálních fondů. Rovněž se zmiňoval i o změně financování zemědělské politiky Evropského hospodářského společenství.

Dále byla v dubnu 1989 uveřejněna Delorsova zpráva⁹ o podmínkách zavedení společné měny. Tato zpráva se stala závazným dokumentem upřesňující principy pro vytvoření hospodářské a měnové unie v rámci ES. Zpráva se zaměřuje i na hodnocení dosavadního neúspěchu v jednotné měnové politice. Jako hlavní příčiny neúspěchu uvádí ty, že se k systému nepřipojily všechny státy ES, a dále v nedostatečné spolupráci vlád jednotlivých zemí ve fiskální politice, projevující se v nadměrných deficitech. Ve druhé části je vypracován plán přechodu k hospodářské a měnové unii. Delorsova zpráva tak navazovala na Wernerovu zprávu z konce šedesátých let. Je však mnohem více ambicióznější, neboť navrhuje zavedení jednotné měny, která by nahradila jednotlivé národní měny.

Obrázek číslo jedna názorně ukazuje tři etapy Hospodářské a měnové unie a kroky v jednotlivých stádiích, kterým se věnuji v následujícím textu.

Obrázek 1: Tři etapy Hospodářské a měnové unie

Zdroj: Evropská centrální banka, 1.4.2008 [online].

Dostupné z: <http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html>

⁹ Zpráva o hospodářské a měnové unii v zemích Evropského společenství

První stadium EMU

V polovině roku 1990 již byla odstraněna většina zbývajících překážek pro pohyb kapitálu. Byla posílena koordinace hospodářské politiky a spolupráce centrálních bank členských zemí. Tento krok je nazýván jako první fáze do níž vstoupila Hospodářská a měnová unie. Na konci roku 1990 na mezivládní konferenci v Římě byla zahájena jednání o politické unii a také o cílech hospodářské a měnové unie. Rovněž zde byl stanoven závazný konec první etapy vzniku hospodářské a měnové unie na 31. 12. 1993 za předpokladu, že do té doby dojde k vytvoření jednotného vnitřního trhu a že bude ratifikována nová smlouva o Evropské unii.

Zasedání Evropské rady v Maastrichtu probíhalo 9. – 10. 12. 1991 a kromě jiného zde vznikla dohoda o budoucí smlouvě o Evropské unii, která nabyla účinnosti 1. listopadu 1993. Tato smlouva, která dala vzniknout Evropské unii, přeměnila EHS v Evropské společenství, přičemž další dvě společenství (ESUO a Euratom) zmizela v prvním. Kvůli tomu se provedlo mnoho složitých úprav, aby se braly v úvahu zvláštnosti tří základních smluv a aby se ze Společenství vytvořil první z pilířů EU. V tom se stanovilo, že Evropské společenství má nadnárodní charakter, a že pravomoci jsou v rukou Komise, ale že rozhodování probíhá v Radě kvalifikovanou většinou. Dalšími pilíři byli společná bezpečnostní a zahraniční politika a spolupráce v oblasti justice a vnitřních záležitostí.

Od začátku roku 1993 vstoupila v platnost Smlouva o evropském hospodářském prostoru (EEA – European Economic Area). Což vlastně byl největší společný trh ve světě s volným pohybem osob, zboží a kapitálu. Jeho členy byly členské státy EU a ESVO s výjimkou Švýcarska, jehož účast byla zamítnuta v celonárodním referendu.

Druhé stadium EMU

Prvního ledna 1994 vstoupila v platnost Dohoda o ustanovení Evropského hospodářského prostoru. Tím vlastně započala druhá fáze Hospodářské a měnové unie. Byl založen Evropský měnový institut, který na přechodné období zajišťoval úlohy nezbytné

pro vytvoření Evropského měnového systému a připravoval založení Evropské centrální banky, která měla vzniknout v další fázi Hospodářské a měnové unie.

Tabulka 2: Fixní kurzy bývalých národních měn členů Eurozóny k euru

Měna	Fixní kurz k euru	Fixace ke dni	Vstup do Eurozóny
 ATS	13,7603	31.12.1998	1.1.1999
 BEF	40,3399	31.12.1998	1.1.1999
 CYP	0,585274	10.7.2007	1.1.2008
 DEM	1,95583	31.12.1998	1.1.1999
 ESP	166,386	31.12.1998	1.1.1999
 FIM	5,94573	31.12.1998	1.1.1999
 FRF	6,55957	31.12.1998	1.1.1999
 GRD	340,750	19.6.2000	1.1.2001
 IEP	0,787564	31.12.1998	1.1.1999
 ITL	1936,27	31.12.1998	1.1.1999
 LUF	40,3399	31.12.1998	1.1.1999
 MTL	0,429300	10.7.2007	1.1.2008
 NLG	2,20371	31.12.1998	1.1.1999
 PTE	200,482	31.12.1998	1.1.1999
 SIT	239,640	11.7.2006	1.1.2007

Zdroj: Wikipedia, 9.12.2007 [online]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Euro>

Na zasedání Evropské rady v Dublinu v prosinci 1996 byla vyjádřena shoda o různých elementech potřebných k zavedení jednotné měny. Šlo například o právní rámec, pakt stability nebo mechanismus směnných kurzů. Pakt stability a růstu je dohoda mezi

členy Eurozóny ohledně koordinace jejich rozpočtových politik tak, aby případnými vysokými schodky státních rozpočtů nebo vysokými veřejnými dluhy neohrožovaly stabilitu eura a nezvyšovaly inflaci v Eurozóně. Tato dohoda se částečně vztahuje i na země Evropské unie, které nepřijaly euro jako svou měnu. Od této doby již probíhaly přípravy na zavedení jednotné měny euro a založení Evropské centrální banky. Ta byla nakonec založena na nátlak Německa ve Frankfurtu nad Mohanem prvního června 1998.

Centrální banka se nyní zaměřila na samotný vznik jednotné měny a její zavedení v členských státech. Byl rovněž vytvořen EMS II. Ten zavedl navázání měn Euro místo ECU. K 31. prosinci 1998 se zavedly fixní poměry mezi jedenácti měnami zemí, které vstoupily dále do třetího stadia EMU. Fixní kurzy jsou uvedeny v tabulce 2. V ní jsou zároveň uvedeny i fixní kurzy nových států (Slovinsko, Kypr a Malta), které vstoupily do eurozóny později.

Třetí stadium EMU

Obrázek 2: Eurozóna

Zdroj: Evropská centrální banka, 1.4.2008 [online].

Dostupné z: <http://www.ecb.int/bc/intro/html/map.cs.html>

První operace s novou jednotnou měnou probíhaly od 1. ledna 1999, kdy euro vzniklo. V té době šlo pouze o virtuální měnu používanou pro bankovní operace. Evropská centrální banka tak začala provádět společnou měnovou politiku. Mezi státy, které přijaly euro za svou další oficiální měnu patří Benelux, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Irsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Později se k těmto státům přiřadilo i Řecko, které do třetí fáze EMU vstoupilo na začátku roku 2001. Dalším členem eurozóny se k 1. lednu 2007 stalo Slovinsko a na začátku roku 2008 počet členů na současných patnáct rozšířila Malta a Kypr. Současnou mapu eurozóny znázorňuje obrázek 2, na kterém jsou jednotlivé státy modře zvýrazněny.

První nákupy s fyzickým eurem mohli občané Eurozóny uskutečnit až o tři roky později od doby, kdy euro vzniklo. Tedy k 1. lednu 2002. Některé státy sice daly bankovky a mince do oběhu již před Vánoci, avšak obchodníci je směli začít přijímat právě až od Nového roku. V jednotlivých státech byla různě dlouhá přechodná období, kdy se dalo platit jak novou měnou eurem, tak starou národní měnou. Ve všech státech však toto období bylo maximálně dva měsíce. Proto národní platidla přestala platit nejpozději k 28. únoru 2002.

3 Konvergenční kritéria

Tato kapitola rozebírá Smlouvu o Evropské unii, často nazývanou jako Maastrichtská smlouva. V této části bych se chtěl také podrobněji zaměřit na konvergenční kritéria, tak jak vyplývají z Maastrichtské smlouvy, podepsané v roce 1992. Zároveň bych zde chtěl podrobněji rozebrat jednotlivé body a porovnat je s výsledky ekonomik České a Slovenské republiky a zjistit, zda je splňují, či mají problémy s jejich plněním.

3.1. Maastrichtská smlouva

Mezivládní komise, jejíž činnost byla zahájena v prosinci 1990 a zakončena v prosinci 1991 vypracovala Smlouvu o Evropské unii (Treaty on European Union)¹⁰, neoficiálně nazývanou jako Maastrichtská smlouva. Slavnostně podepsána byla v únoru 1992 a účinnosti nabyla 1. listopadu 1993 po absolvování náročného ratifikačního procesu.

Smlouva o Evropské unii se skládá z vlastní Smlouvy o Evropské unii a na ni navazujících sedmáct protokolů¹¹ a třicet tři deklarácí¹². Skládá se z úvodního zdůvodnění přechodu k hospodářské a měnové unii a dále ze sedmi hlav. V první hlavě jsou vymezeny cíle a způsoby jejich dosažení. V druhé jsou obsaženy konkrétní opatření směřující ke společnému trhu a HMU. Ve třetí a čtvrté hlavě se upravuje smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli a Evropského společenství pro atomovou energii. Upravuje se především proto, aby byla v budoucnu možná další integrace. Pátá a šestá hlava obsahují Ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice a Ustanovení o spolupráci v oblastech justice a vnitřních záležitostech. V poslední sedmé, jsou popsány právní otázky ohledně platnosti Smlouvy a případného změnění Smlouvy. Nejen pro Českou a Slovenskou republiku je zde důležitý článek o možném rozšíření Evropské unie.

---

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>

¹¹ Protokoly obsahují odpovědi na otázky např. o statusu nově vytvářených institucí, o výjimkách či zvláštních úpravách pro některé členské země a také o bližší specifikaci některých článků Smlouvy.

¹² Upřesňují a vysvětlují ty články Smlouvy, které by mohly vést k nejednotnému výkladu. Dále vymezují úkoly pro orgány EU, informují o záměrech členských zemí ve vybraných oblastech a upravují vztahy mezi budoucí Evropskou unií a ostatními zeměmi a organizacemi.

Maastrichtská smlouva vymezovala základní obrysy další měnové integrace, které lze shrnout do následujících bodů:

- proces utváření měnové unie byl rozvržen do tří stádií, která byla ukotvena pevnými daty a kterým byly přiřazeny jasné cíle a úkoly;
- časový harmonogram stanovil 1. leden 1999 jako nejzazší termín vzniku měnové unie;
- byla zformulována konvergenční kritéria, jejichž splněním byla podmíněna účast v měnové unii;
- vyjasněna byla institucionální podoba budoucí měnové unie v čele s nově zřízenou Evropskou centrální bankou, pověřenou mandátem pečovat o cenovou stabilitu[13].

Dle Maastrichtské smlouvy existovaly dva okamžiky pro vznik měnové unie. Jeden dřívější datovaný na začátek roku 1997, kdy měnová unie mohla vzniknout za předpokladu, že alespoň polovina členských zemí splní požadavky maastrichtských konvergenčních kritérií. A druhý pozdější na začátek roku 1999, kdy měnová unie měla vzniknout již v jakémkoli počtu členů. Který ovšem splní konvergenční kritéria. První termín zůstal nevyužit, protože většina zemí nesplňovala kritéria veřejných rozpočtů. Tento fakt, o nezavedení měnové unie k 1. lednu 1997, Evropská rada formálně stvrdila v prosinci 1996 na zasedání v Dublinu.

Druhý termín však již v členských zemích vyvolal pozoruhodné konsolidační úsilí. Blížící se okamžik rozhodnutí o tom, kdo z členských zemí Evropské unie se ocitne mezi zakladateli měnové unie, zaúčinkoval jako vzpruha, která pomáhala mnohým vládám protlačovat nepopulární úsporná opatření.

Podklady Evropské komise a Evropského měnového institutu o připravenosti členských zemí na zahájení Stádia 3 byly vypracovány v březnu 1998. Na jejich základě Evropská rada na zasedání v Bruselu začátkem května 1998 rozhodla, že Evropská unie vstoupí 1. ledna 1999 do závěrečné třetí fáze Hospodářské a měnové unie. Současně potvrdila, že členy tohoto uskupení se stane jedenáct zemí – Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. A to i přesto, že většina zemí nesplňovala konvergenční kritérium veřejného zadlužení, což je

patrně z tabulky 3. Hospodářský potenciál ustavené měnové unie obsáhl tři čtvrtiny celkového výkonu Evropské unie a počtem obyvatel překročil 300 milionů. Jedna důležitá etapa evropské ekonomické integrace tímto okamžikem dospěla ke svému cíli.

Tabulka 3: Plnění maastrichtských kritérií členskými zeměmi Evropské unie

		Inflace	Sazby	Deficit	Dluh	ERM	Členství
	Limitní hodnota	2,7	7,8	-3,0	60	ano	
	Belgie	1,4	5,7	-2,1	122,2	ano	Ano
	Dánsko	1,9	6,2	0,7	65,1	ano	Ano
	Finsko	1,3	5,9	-0,9	55,8	ano	Ano
	Francie	1,2	5,5	-3,0	58,0	ano	Ano
	Irsko	1,2	6,2	0,9	66,3	ano	Ano
	Itálie	1,8	6,7	-2,7	121,6	ano	Ano
	Lucembursko	1,4	5,6	1,7	6,7	ano	Ano
	Německo	1,4	5,6	-2,7	61,3	ano	Ano
	Nizozemsko	1,8	5,5	-1,4	72,1	ano	Ano
	Portugalsko	1,8	6,2	-2,5	62,0	ano	Ano
	Rakousko	1,1	5,6	-2,5	66,1	ano	Ano
	Řecko	5,2	9,8	-4,0	108,7	ne	Ne
	Španělsko	1,8	6,3	-2,6	68,8	ano	Ano
	Švédsko	1,9	6,5	-0,8	76,6	ne	Ne
	Velká Británie	1,8	7,0	-1,9	53,4	ne	Ne

Zdroj: Vznik eurozóny, 1.4.2008 [online].

Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_vznik_eurozony.html

3.2. Maastrichtská konvergenční kritéria

V této části se zmíním o fiskálních a monetárních kritériích, které musí splnit stát usilující o zavedení jednotné evropské měny euro. Zavedení skutečné jednotné měny bylo předmětem několika návrhů. Vítězný návrh spočíval v tom, že do měnové unie nemůže vstoupit každý, ale že k tomuto vstupu musí být náležitě připraven, aby v budoucnu nenarušoval její stabilitu. Klíčovým pojmem tohoto návrhu byla konvergence. Jinak řečeno, zavedení společné měny je podmíněno splněním vzájemného ekonomického přiblížení v těch zemích, které mají ambice zúčastnit se projektu společné měny. Tato ekonomická konvergence spočívá ve zformulování kritérií, která se stala součástí protokolu patřícího k Maastrichtské smlouvě. Mezi kritéria patří¹³:

- Inflační kritérium - Země se kvalifikuje do EMU, pokud její míra inflace nepřesahuje hodnotu 1,5 procentního bodu nad průměr tří zemí s nejnižší mírou inflace.
- Úrokové kritérium - Země se kvalifikuje do EMU, pokud její dlouhodobé úrokové sazby nepřesahují hodnotu dvou procentních bodů ve srovnání s průměrnou dlouhodobou úrokovou sazbou u tří zemí, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.
- Kritérium rozpočtového deficitu - Země se kvalifikuje do EMU, pokud její rozpočtový deficit nepřevyšuje hodnotu 3% jejího hrubého domácího produktu, respektive pokud prokáže viditelné snížení hodnoty deficitu směrem k hodnotě 3% podílu na HDP.
- Kritérium veřejného dluhu - Země se kvalifikuje do EMU, pokud její veřejný dluh nepřevyšuje hodnotu 60% jejího hrubého domácího produktu, respektive pokud prokáže viditelné snížení hodnoty dluhu směrem k hodnotě 60% podílu na HDP.
- Kritérium kurzové stability - Země se kvalifikuje do EMU, pokud je nejméně dva roky před rozhodným datem členem kurzového mechanismu ERM a v rámci tohoto mechanismu nedevalvovala devizový kurz své měny. [6,14]

Výše jsou konvergenční kritéria zmíněna jen krátce v bodech. V následujících odstavcích budou popsány více.

---

¹³ Čl. 121 Smlouvy ES.

3.2.1. Inflační kritérium

Inflační kritérium je považováno za nejdůležitější, protože Evropská centrální banka si stanovila jako svůj hlavní cíl cenovou stabilitu¹⁴ v celé eurozóně. Členský stát musí dlouhodobě vykazovat udržitelnou cenovou stabilitu a jeho průměrná míra inflace za poslední rok před šetřením nesmí překračovat o více než 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace tří členských států EU, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Přitom šetření nemusí probíhat jen za celý kalendářní rok, ale lze ho provádět i kdykoliv během roku. Potom se počítá průměrná míra inflace za posledních 12 měsíců.

Velkým problémem byla odlišná metodika pro výpočet inflace v jednotlivých státech. Index spotřebitelských cen se měřil ve většině zemí podle rozdílného složení košů a neobvyklá nebyla ani odlišná metodika porovnávání cen. Kvůli zajištění stejných metodik výpočtu zavedla EU Harmonizovaný index spotřebitelských cen¹⁵. Podle něj sestavují jednotliví členové výsledky růstu cenové hladiny. HICP je plně harmonizován pro jednotlivé státy a umožňuje relevantní srovnání. Proměňují se jím změny v cenách v tzv. spotřebitelském koši, které domácnosti platí za zboží a služby. V celé eurozóně je shromážděno více než jeden milion záznamů o cenách v daných měsících, přičemž koš obsahuje přes 100 položek, a každá je zvažována podle dopadu, jaký má na měsíční výdaje domácnosti. Hlavní skupiny a jejich dopad na Harmonizovaný index spotřebitelských cen je uveden v tabulce 4. Indexy spotřebitelských cen se využívají k mnoha účelům. Podle nich dochází k úpravě výše důchodů, sociálních dávek a nájmu. Vzhledem k tomu, že HICP je hlavním opatřením používaným Evropskou centrální bankou při hodnocení cenové stability v eurozóně, hraje důležitou úlohu při vedení měnové politiky. Také jsou podle stejných metodik zveřejňovány výhledy na současný a následující rok.[15]

---

¹⁴ Podle článku 105 Smlouvy je primárním cílem Eurosystemu udržování cenové stability. Aniž je dotčen tento primární cíl cenové stability, musí Eurosystem podporovat obecné hospodářské politiky v Evropském společenství. Při plnění těchto cílů musí Eurosystem jednat v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství a volnou soutěží a podporovat účinné rozdělení zdrojů.

¹⁵ Metody používaných výpočtů jsou popsány v publikaci „A guide to Eurosystem staff macroeconomic projection exercises“, ECB, červen 2001.

Tabulka 4: Složení HICP

Hlavní skupiny v HICP	Což zahrnuje	Dopad (%)
Potraviny a nealkoholické nápoje	Chléb a obiloviny, zelenina, atd.	15,4
Alkohol a tabákové výrobky	Víno, pivo, atd.	4,1
Oblečení a obuv	Oblečení, opravy obuvi, atd.	7,4
Bydlení	Nájemné, elektřina, atd.	15,0
Vybavení domácnosti	Koberce, nábytek, domácí spotřebiče, atd.	7,7
Zdraví	Léky, platby u zubaře, atd.	4,1
Doprava	Autodíly, jízdenky, atd.	15,3
Komunikace	Telefonní účty, atd.	2,8
Volný čas a kultura	Opravy hudebních nástrojů, zahradní rostliny, atd.	9,5
Vzdělávání	Knihy, atd.	1,0
Hotely a restaurace	Restaurace a kavárny, atd.	9,5
Ostatní	Kadeřnické služby, pojištění domu, sociální zabezpečení, atd.	8,2
		100

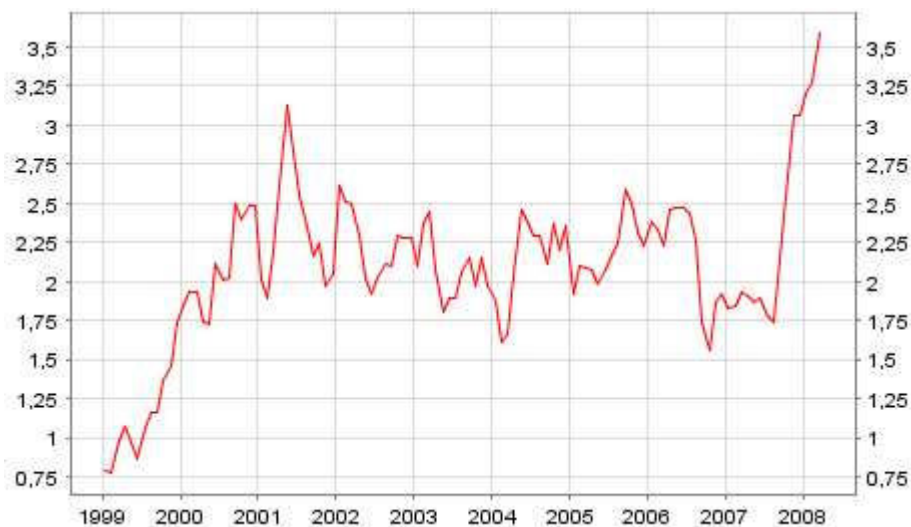
Zdroj: Informační letáky Evropské komise.

Na základě údajů dostupných k 14. únoru 2008 sestavili pracovníci ECB projekce makroekonomického vývoje eurozóny. Podle těchto projekcí by měl průměrný roční růst reálného HDP dosáhnout v roce 2008 tempa v rozmezí 1,3 až 2,1% a v roce 2009 pak mezi 1,3 a 2,3%. Průměrné tempo růstu celkového HICP by se v roce 2008 mělo pohybovat mezi 2,6 a 3,2% a v roce 2009 mezi 1,5 a 2,6%¹⁶.

Z výše uvedených údajů lze po připočtení tolerance snadno odvodit, že maximální míra inflace by se měla pohybovat pro rok 2008 kolem 4%. A pro následující rok 2009 mezi 3 až 4%. Samozřejmě se od potencionálních členů očekává růst cenové hladiny o něco nižší, protože vysoká míra inflace zvedá průměrnou míru celé eurozóny, což následně ohrožuje inflační cíl ECB. Na druhou stranu je taktéž nežádoucí deflace.

¹⁶ <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/ecbstaffprojections200803cs.pdf>

Graf 1: Vývoj inflace v eurozóně

Zdroj: <http://sdw.ecb.europa.eu/>

Jak vyplývá z grafu 1, inflace v eurozóně se po zavedení eura stabilizovala a pohybuje se kolem dvou procentních bodů. To je zároveň i cíl ECB, takže lze tvrdit, že euro v tomto ohledu splnilo svůj hlavní cíl a to stabilní cenovou úroveň.

3.2.2. Úrokové kritérium

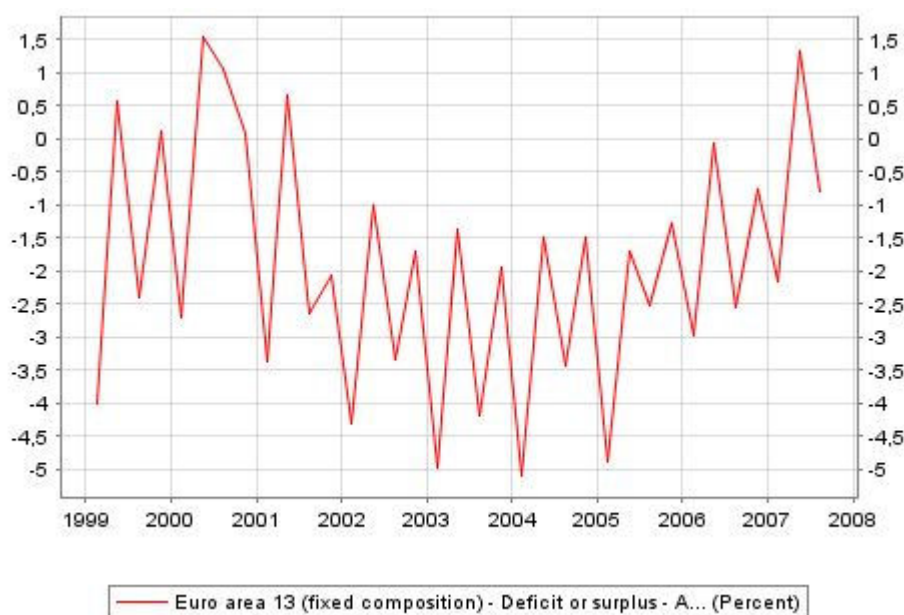
Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb se zjišťuje stejně jako inflační kritérium během posledních dvanácti měsíců. Dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nesmí přesahovat o více než 2 procentní body úrokovou sazbu tří států eurozóny, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Tento bod je ze všech nejméně kontroverzní a jeho plnění je nejméně problematické. Mezi země, které s ním měly v minulosti problémy patří Maďarsko a Polsko.

3.2.3. Kritérium rozpočtového deficitu

Kritérium o rozpočtovém deficitu patří mezi fiskální konvergenční kritéria. I když je hranice jasně daná, i přesto může být její posouzení do jisté míry individuální. Za určitých podmínek totiž Maastrichtská smlouva umožňuje její porušení. Kritérium

požaduje, aby poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekročil referenční hodnotu 3%. Výjimku představují situace, kdy uvedený poměr se výrazně snížil a přiblížil referenční hodnotě, nebo překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a nacházelo se blízko referenční hodnoty. Tj. pokud se jedná o výjimečné porušení, anebo jestliže daný stát porušuje toto kritérium delší dobu, ale vývoj ekonomiky a vládních výdajů nasvědčuje tomu, že v krátké době stát kritérium splní.

Graf 2: Vývoj rozpočtového deficitu v eurozóně

Zdroj: <http://sdw.ecb.europa.eu/>

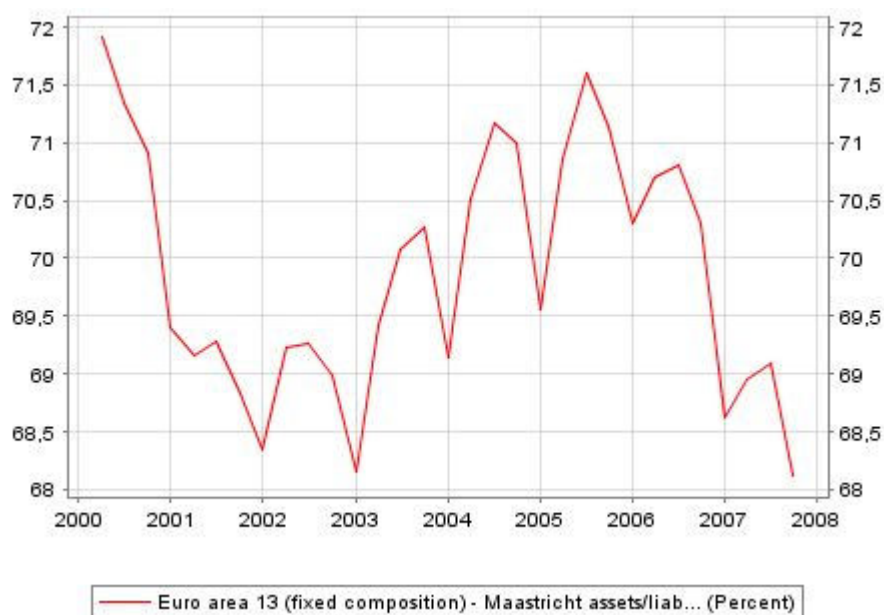
3.2.4. Kritérium veřejného dluhu

Kritérium hrubého veřejného dluhu požaduje, aby poměr vládního dluhu k hrubému domácímu produktu nepřekračoval 60 % kromě případů, kdy se tento poměr snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě.

Graf číslo tři znázorňuje čtvrtletní vývoj veřejného zadlužení jako procentní poměr dluhu vůči celkovému HDP v členských státech eurozóny. Je důležité si uvědomit, co všechno se do veřejných rozpočtů započítává. Veřejný rozpočet totiž není to samé jako

státní rozpočet. Ten je pouze součástí veřejného rozpočtu. Dále je nutné sem zahrnout rozpočty městských samospráv, státních organizací hospodařících s vlastním rozpočtem a dalších státních institucí¹⁷. Do dluhu sektoru vládních institucí jsou zahrnuta jejich dluhová pasiva, tj. půjčky, cenné papíry jiné než účasti mimo finanční deriváty a případná depozita držena ČKA.

Graf 3: Vývoj veřejného dluhu v eurozóně

Zdroj: <http://sdw.ecb.europa.eu/>

Důležité je podle jaké metodiky se vládní dluh a deficit vypočítává. V České republice se používají dva základní způsoby vykazování. Podle metodiky Mezinárodního měnového fondu se užívá upravená metodika GFS 1986, tedy GFS 2001. Pro účely Evropské unie je potřeba používat metodiky Eurostatu ESA95. Odlišnosti mezi nimi lze zjednodušeně popsat jako rozdíl mezi jednoduchým účetnictvím, které pracuje s peněžními toky, a podvojným účetnictvím, které navíc sleduje pohledávky a závazky jako např. vládní záruky.[16]

¹⁷ Podrobně jde o: Národní fond, bývalý Fond národního majetku mimorozpočtové úhrady ztráty ČKA; státní fondy; Pozemkový fond ČR; Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond; Česká konsolidační agentura a její dceřiné společnosti; Česká inkasní; Správa železniční a dopravní cesty; PPP Centrum; veřejné vysoké školy; veřejné výzkumné instituce; část příspěvkových organizací ústředně řízených; místní rozpočty včetně nově vzniklých regionálních rad regionů soudržnosti; část příspěvkových organizací místně řízených; zdravotní pojišťovny; Asociace zdravotních pojišťoven; Centrum mezistátních úhrad.

3.2.5. Kritérium kurzové stability

Páté kritérium se opírá o členství měny v Evropském mechanismu výměnných kurzů II. ERM II vznikl 1. ledna 1999 jako nástupce Evropského mechanismu výměnných kurzů. Po zavedení eura v 11 evropských zemí byly jedinými členy Dánsko a Řecko. V současnosti spadá do ERM II pět národních měn členských států Evropské unie. Vstup dalších měn do ERM II je očekávaný v následujících letech. Tímto mechanismem prošly již 4 národní měny, které byly po minimálně dvouletém setrvání v ERM II nahrazeny eurem. Toto dvouleté setrvání měny v ERM II je jedním z konvergenčních kritérií pro přijetí eura. Zavedení jednotné měny euro znamenalo posun od multilaterálního kurzového systému ERM (tzv. paritní mřížka propojující jednotlivé měny) k bilaterálnímu systému ERM II, kde jsou měny zúčastněných zemí vázány na euro.

Do systému ERM II musí vstoupit každá země, která chce přijmout euro. V systému musí být nejméně dva roky před přechodem na euro. K tomu, aby mohla země (nebo spíš její měna) vstoupit do ERM II, se nejdříve musí národní centrální banka dohodnout společně s Evropskou centrální bankou na takzvané centrální paritě na hodnotě kurzu k euru. V tomto poměru je pak národní měna na euro navázána. Centrální parita se stanovuje na základě standardní procedury za účasti ministrů financí, ECB, guvernérů národních centrálních bank a Evropské komise. Národní centrální banka potom musí pomocí takzvaných intervencí udržovat kurz své měny v určitém rozmezí, takzvaném flukтуаčním pásmu. Toto pásmo je pro měny v ERM II 15 procent pod paritu a 15 procent nad centrální paritu, což nevylučuje možnost stanovení užšího pásma. Změna centrální parity je prováděna na základě standardní procedury, kterou mají právo vyvolat jak ECB, tak členská země. Právě v tomto pásmu pak bude definitivní kurz. Centrální parita určuje pouze střed, od které se v rámci pobytu v ERM II může měna odchýlit o 15 % na jednu či druhou stranu - právě pohyb v tomto pásmu je pátým maastrichtským kritériem, které se musí dodržet. Konečný přepočítací kurz se stanovuje až půl roku před vstupem do eurozóny a může se lišit od centrální parity.

V souvislosti s širší pásmo v ERM II je klíčové rozlišovat mezi fungováním mechanismu a vyhodnocením kurzové stability. Stanovení flukтуаčního pásma v ERM II

má význam pro fungování intervencí národních centrálních bank a ECB. Intervenční podpora ECB národní centrální bance je automatická na hraně stanoveného pásma (tzv. marginal interventions). Případné intervence uvnitř pásma (tzv. intramarginal interventions) ECB nemusí, ale může, podpořit. ECB a NCB mají právo zdržet se intervencí v případě ohrožení cíle cenové stability.

Po vyhodnocení kurzové stability se v případě, že původní šíře flukтуаčního pásma byla $\pm 15\%$, zmenší na $\pm 2,25\%$. NCB toto rozpětí nesmí držet za každou cenu. Toto opatření je důležité proto, aby se poznalo, jak je daná měna náchylná na kurzové výkyvy. Pokud by ECB posoudila, že NCB intervenovala příliš, anebo byly časté pohyby s úrokovou sazbou, znamenalo by to, že stát toto kritérium nesplnil.

Ve zkratce lze podmínky shrnout takto:

- účast v ERM II v době vyhodnocování je povinná;
- účast v ERM II po dobu nejméně dvou let je předpokládána, ačkoliv kurzová stabilita v období před zapojením se do ERM II může být brána v úvahu;
- v době dvouletého vyhodnocovacího období nesmí dojít k žádné změně centrální parity v devalvačním směru;
- kurz musí být udržován ve flukтуаčním pásmu $\pm 2,25\%$ okolo centrální parity vzhledem k euru. Při posuzování případného vybočení z pásma $\pm 2,25\%$ je třeba brát v úvahu důvody tohoto vybočení. Je třeba rozlišovat mezi porušením apreciační a depreciační hranice pásma.

Apreciace měny je víceméně povolena a nevádí tolik jako deprecie. Deprecie měny by mohla být ECB považována jako snaha o větší konkurenceschopnost ekonomiky.[8]

3.3. Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu zaručuje posílení procedur vyplývajících z Maastrichtské smlouvy v oblasti deficitu veřejných rozpočtů i v době fungování měnové unie. Jeho vznik vycházel z předpokladů, že rozpočtová disciplína je základním prvkem makroekonomické

stability a fiskální pravidla posilují kredibilitu hospodářské politiky, a také z potřeby eliminovat problém zemí, které by využívaly krátkodobé výhody deficitního financování a zároveň stabilní jednotné měny. Po zavedení jednotné měny, kdy je pro členské země prakticky nemožné z eurozóny vystoupit, se Pakt stal v podstatě prodloužením maastrichtských požadavků na fiskální stabilitu. A to požadavkem tvrdším, protože oproti konvergenčnímu limitu 3% HDP požaduje i střednědobě vyrovnané veřejné rozpočty. Pakt stability a růstu má vést k dosažení dlouhodobého stavu státních rozpočtů, blízkému vyrovnanosti, nebo v lepším případě i přebytkovosti.

Pakt stability a růstu byl navržen německým ministrem financí Theo Waigelem, kvůli obavám, že po přijetí jednotné měny nebude Evropská centrální banka schopna čelit inflaci kvůli rozpočtové nedisciplinovanosti některých členských států Eurozóny, protože Německu se celou druhou polovinu dvacátého století dařilo s inflací bojovat. Pakt byl schválen Radou EU v červnu 1997 na zasedání v Amsterdamu. Členské státy se zavázaly držet ve střednědobém horizontu své rozpočtové pozice blízko vyrovnanosti nebo v přebytku. Tento cíl je považován za dostatečný k tomu, aby členským státům umožnil vyrovnávat normální cyklické fluktuace a současně udržet rozpočtové deficity v rámci limitu vymezeném referenční hodnotou 3% HDP. Zároveň nesmí celkový státní dluh překročit hranici 60%. Protože však několik států mělo v té době dluh výrazně vyšší, v případě Řecka či Itálie dokonce přes 100%, je v paktu dodatek, že pokud je dluh vyšší, musí mít alespoň dlouhodobě klesající tendenci.

Pro účel mnohostranného dohledu nad podmínkami Paktu stability jsou současně členské státy zavázány předložit Radě EU a Evropské komisi stabilizační programy (pokud se země účastní v eurozóně) nebo konvergenční programy (pro členy EU, kteří se neúčastní eurozóny), které poskytují informace potřebné k ohodnocení fiskálního přizpůsobení zaměřeného na dosažení pozice blízké vyrovnané, či přebytkové.

Evropská unie vykázala v letech 2001 až 2002 jen slabý hospodářský růst a některé členské státy, paradoxně již během zavádění jednotné měny v hotovostní podobě, začaly mít s plněním Paktu potíže. Prvním hříšníkem se stalo Portugalsko, které již v roce 2001 vykázalo deficit veřejných financí ve výši 4,1% HDP. K problémovým zemím se přiřadila

Francie, s nepříliš ambiciózním rozpočtem pro rok 2003 na hraně tříprocentního limitu, a dále Německo, které ústy ministra financí dokonce přiznalo, že rozpočtový limit v roce 2002 poruší.

Za účelem dodržování rozpočtové disciplíny v rámci hospodářské a měnové unie se zavedly dva nástroje koordinace rozpočtových politik členských států, a to:

- nástroje preventivní;
- nástroje sankční.

3.3.1. Vynucovací mechanismy

Pakt stability a růstu svěřuje hlavní rozhodovací mechanismy v rámci preventivních nástrojů Radě. Ta rozhoduje o hlavních směrech hospodářských politik členských států na doporučení Komise, a to kvalifikovanou většinou. Komise plní v rámci mechanismu Paktu stability a růstu vůči Radě funkci monitorovací. Sleduje tedy, jak členské státy dodržují rozpočtovou disciplínu, k níž se zavázaly, podává o tom Radě zprávy, a to tak, aby Rada mohla neodkladně přijímat příslušná opatření. Pokud Rada odhalí závažnou odchylku rozpočtové pozice od střednědobého rozpočtového cíle nebo upřesněného směru k tomuto cíli, bude včas členský stát varovat před vznikem nadměrného schodku a podá příslušnému členskému státu doporučení¹⁸, aby přijal upřesňující opatření. V případě, že Rada v následném vyhodnocení usoudí, že odchylka rozpočtové pozice od střednědobého rozpočtového cíle nebo upřesněného směru k tomuto cíli se nemění nebo se zhoršuje, podá Rada příslušnému členskému státu doporučení¹⁹, aby přijal urychlená nápravná opatření a současně má možnost toto doporučení zveřejnit.

Sankční mechanismus podle Paktu stability a růstu je založen na předpokladu, že se členské státy zavázaly ve Smlouvě o ES a v příslušných dodatkových protokolech, že po vstupu do třetí etapy hospodářské a měnové unie budou dodržovat rozpočtovou disciplínu v rámci 3 % přípustného deficitu veřejných rozpočtů vůči hrubému domácímu

---

¹⁸ v souladu s ustanoveními čl. 99 odst. 4 Smlouvy ES

¹⁹ v souladu s čl. 99 odst. 4 Smlouvy ES

produktu a 60 % veřejné zadluženosti. Proto může být sankcionován pouze členský stát. Jediný možný trest pro stát neúčastnící se třetí etapy je ten, že do měnové unie nevstoupí.

Účastnický stát, jehož rozpočet by měl přesáhnout 3 %, bude sankcionován, pokud by neprodleně nepřijal opatření k odvrácení nadměrného rozpočtového schodku. Za účelem transparentnosti takových opatření musí dotčený stát předkládat programy stability pod dohledem Komise a Rady. Součástí programů stability jsou varovné systémy o hrozícím rozpočtovém schodku a návrhy postupů k jeho odvrácení. Je zde ovšem pamatováno na zvláštní případy, které mají závažný dopad na finanční pozici vlády, nebo které jsou výsledkem dramatického ekonomického poklesu. Například může jít o různé přírodní katastrofy. Dramatický ekonomický pokles znamená, že musí dojít k reálnému propadu HDP alespoň o 2% ročně. Propad menší než 2% může být uznán, pokud bude podpořen dalšími důkazy a argumenty. Pokud tedy dojde k reálnému propadu HDP od 0,75% do 2% ročně, pak o sankcích pro příslušný stát rozhoduje Rada. Důkazní břemeno skutečnosti, že okolnosti jsou mimořádné, leží přitom na dotčeném státu.

Samotné řízení o uvalení sankce má dvě stádia:

- varovné a
- sankční.

Varování o tom, že vybočuje z rozpočtové disciplíny, předává účastnickému státu Rada na návrh Komise, konzultovaný s Hospodářským a sociálním výborem. Orgány EU přitom vycházejí z údajů, předaných členským státem. Řízení o uvalení sankcí není zahajováno automaticky, ale rozhoduje o něm Rada. Pakt stability a růstu předpokládá v procesním ohledu zjednodušený a rychlý postup pro Komisi a Radu, vedoucí k dosažení dohody o potlačování nadměrných rozpočtových schodků. V první fázi má Komise vypracovat zprávu o tom, zda a do jaké míry rozpočtový schodek členského státu převyšuje referenční hodnotu 3%. Do dvou týdnů musí ke zprávě Komise vydat příslušné prohlášení Hospodářský a sociální výbor. Na základě obou dokumentů rozhodne pak Rada o tom, zda je schodek skutečně nadměrný. Je-li tomu tak, musí Rada vyzvat dotčený členský stát k tomu, aby přijal do čtyř měsíců odpovídající opatření.

Sankce sestávají z povinnosti dotčeného státu složit na neúročený účet jistinu v hodnotě 0,2% hrubého domácího produktu plus 0,1% z každého procentního bodu, o němž rozpočtový schodek přesahuje povolenou referenční hodnotu 3%, a to až do 0,5%²⁰. Pokud do dvou let nebude rozpočtový schodek snížen alespoň na hodnotu 3%, jistina propadá²¹. Propadlá jistina bude využita jako příjem Unie a bude rozdělena mezi účastnické členské státy, které nemají nadměrný deficit podle poměru jejich hrubého domácího produktu.[7,12]

3.4. Plnění konvergenčních kritérií v ČR

Stejně jako ostatní kandidátské země potřebuje i Česká republika splňovat Maastrichtská konvergenční kritéria, aby mohla přijmout jednotnou měnu euro. V následujících odstavcích se budu podrobněji zabývat právě jejich plněním či neplněním ze strany ČR. Zdrojová data pocházejí z vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou z oficiálních internetových stránek Národní koordinační skupiny pro zavedení eura v České republice <http://www.zavedenieura.cz>, případně z nejnovějších údajů Českého statistického úřadu. Makroekonomické predikce jsou výpočty ministerstva financí.

Vývoj inflace v České republice je především ovlivněn dvěma faktory. Prvním z nich je změna daní, především spotřební jako je daň na pohonné hmoty, anebo daň z tabáku, které se pravidelně zvyšují. Další ovlivnění cenové úrovně přišlo se změnou daně z přidané hodnoty z 22 na 19 procent. Druhý faktor je vývoj cen komodit, jako je například ropa, na zahraničních trzích. Ta v posledních letech roste závratným tempem do rekordních výšin a negativně tak ovlivňuje všechny státy, které ji musejí dovážet.

Podíváme-li se na tabulku 5, vidíme, že inflace v České republice se dlouhodobě drží na nízké úrovni, a že i výhled až do roku 2010 předpokládá její nízké hodnoty. V roce 2002 byla míra inflace měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen v České republice 1,4%. Požadovaná referenční hodnota pro sledované období činila 2,6% a

---

²⁰ podle čl. 11 až 15 nařízení Rady č. 1467/97/ES

²¹ podle čl. 16 nařízení Rady č. 1467/97/ES

Česká republika se tedy pohybovala pod touto hranicí. Spotřebitelské ceny v České republice vykazovaly za delší období tendenci k poklesu a míra inflace se postupně dostala na velmi nízkou úroveň. Dokonce, jak vypovídá údaj, v roce 2003 ceny v meziročním srovnání stagnovaly. K růstu inflace došlo v souvislosti se vstupem České republiky do EU a také v souvislosti s vládní reformou veřejných financí. Projevem byl její vyšší růst díky vyšším cenám potravin a ropy, změnám nepřímých daní a úpravám regulovaných cen. Pro rok 2004 byla také stanovena poměrně nízká referenční hodnota v důsledku velmi nízké inflace v některých zemích EU a Česká republika výjimečně tuto referenční hodnotu překročila.

Následující tři roky znamenaly pro ČR návrat do pásma, které je eurozónou vyžadováno pro splnění kritéria cenové stability. Ceny byly ovlivňovány především dražšími surovinami dováženými ze zahraničí a také růstem energií. V době, kdy ropa vytvářela jeden cenový rekord za druhým a v některých státech měl nárůst její ceny vliv až půl procentního bodu na inflaci, byla tato skutečnost zčásti korigována posilováním kurzu koruny vůči ostatním měnám. V roce 2007 patřila mezi nejvíce posilující měny na celém světě.

Výhledy na letošní rok očekávají krátkodobý nárůst spotřebitelských cen zejména v souvislosti s reformami veřejných financí prováděných vládou, ale i celosvětovým zvýšením cen zemědělských produktů. Nárůst bude způsoben hlavně zavedením regulačních poplatků ve zdravotnictví a zvýšením daně z přidané hodnoty snížené sazby u nejdůležitějších položek jako jsou například potraviny z 5 na 9%. A samozřejmě i nadále bude růst cena energií kvůli zavedení ekologické daně. V této souvislosti se předpokládá, že Česká republika pro letošní rok toto konvergenční kritérium nesplní, avšak v následujících dvou letech Česká národní banka již počítá s poklesem inflace a ustálení vývoje cenové hladiny a tudíž i se splněním požadavku cenové stability.

Pro podporu cenové stability v budoucnosti bude důležité nastoupit cestu fiskální konsolidace a provádět rozumnou fiskální politiku. Vedle toho bude třeba zlepšit fungování trhu práce a snažit se o soulad mezi růstem mezd a růstem produktivity práce s ohledem na vývoj v konkurujících zemích.

Tabulka 5: Harmonizovaný index spotřebitelských cen

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflaci	1,6	1,1	0,3	0,7	1,0	1,4	1,3	1,7	1,6	1,6
Hodnota kritéria (1. řádek + 1,5 p.b.)	3,1	2,6	2,7	2,2	2,5	2,9	2,8	3,2	3,1	3,1
ČR	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1	2,4	3,9	2,3	2,1

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_kriter_cen_stabil.html

Kritérium cenové stability pro eurozónu i pro ECB nejdůležitější, což se lze přesvědčit i na příkladu nepřijetí Litvy, která v průběhu března 2006 požádala Evropskou komisi o přezkoumání, zda splňuje všechna kritéria potřebná pro přijetí společné měny. Výsledky šetření zveřejnila komise ve svých Konvergenčních zprávách. Zprávy potvrdily dlouho očekávaný výsledek, že Litevcům zůstanou prozatím jejich litas.

Podle konvergenční zprávy o Litvě splnila země všechna Maastrichtská kritéria nutná k přijetí eura, až na jedno. Litevcům se nepodařilo v předcházejících dvanácti měsících snížit inflaci pod referenční hodnotu, kterou tvoří průměrná inflace ve třech členských státech EU s nejnižší mírou inflace. Inflace v Litvě byla o 0,1% (přesněji pouhých 0,07%) vyšší než referenční hodnota 2,6%. Kromě toho zprávy konstatují riziko, že v dalších obdobích litevská inflace dále poroste a bude se od očekávané hodnoty kritéria vzdalovat. Tudíž vývoj inflace neodpovídá požadavku na udržitelnost příznivého vývoje. Tento předpoklad se nakonec ukázal jako správný a v dnešní době má Litva největší inflaci v celé Evropě. Podobný vývoj (i když určitě ne tak dramatický) se předpokládá i u Slovenska.

Toto kritérium by pro Českou republiku podle dostupných údajů neměl být problém dodržet. Jediné obavy jsou nanejvýše z neustálého zvyšování cen dovážených surovin a

současného zafixování směnného kurzu české koruny k euru, která díky posilování tyto tlaky zmenšuje.

Tabulka 6 porovnává vývoj dlouhodobých úrokových sazeb v Evropské unii a České republice. Dlouhodobé úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů (případně srovnatelných cenných papírů). Česká republika podle dosavadního vývoje toto kritérium dlouhodobě plní. Pro budoucnost je důležitá především důvěryhodná fiskální reforma. Při ztrátě důvěry v úspěch fiskální reformy může být ohroženo i plnění konvergenčního kritéria dlouhodobých úrokových sazeb. Průměrná dlouhodobá úroková sazba z vládních dluhopisů za období od března 2005 do února 2006 byla 3,47 %. V období od září 2003 do srpna 2004, které je referenčním obdobím Konvergenční zprávy 2004, byla tato sazba 4,7 %, přičemž její referenční hodnota činila 6,4 %.

Domácí dlouhodobé úrokové sazby se od roku 2006 dokonce pohybují pod úrovní sazeb v zemích eurozóny a ČR patří mezi země s nejnižšími dlouhodobými úrokovými sazbami v celé Evropě a do budoucna se počítá s podobným vývojem. Tento vývoj odráží zejména dlouhodobé nízkoinflační prostředí české ekonomiky. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb by mělo být v budoucnosti bez problému plněno, pokud bude ČR úspěšná při plnění zbývajících konvergenčních kritérií. Důležitým předpokladem pro plnění je udržení důvěry finančních trhů ve schopnost provést úspěšnou konsolidaci veřejných financí.

Tabulka 6: Desetileté výnosové míry z vládních dluhopisů na sekundárním trhu

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflaci	4,92	4,85	4,12	4,28	3,37	4,24	4,2	4,2	4,1	4,1
Hodnota kritéria (1. řádek + 2,0 p.b.)	6,92	6,85	6,12	6,28	5,37	6,24	6,2	6,2	6,1	6,1
ČR	6,31	4,88	4,12	4,75	3,51	3,78	4,4	5,1	4,5	4,6

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_kriter_urok_sazeb.html

Při vstupu do EU byla s ČR v důsledku vysokých schodků veřejných rozpočtů započata tzv. procedura nadměrného schodku. Jejím cílem bylo snížení schodku veřejných financí udržitelným a důvěryhodným způsobem pod hranici 3% do roku 2008. O nutnosti této procedury se můžeme přesvědčit v tabulce 7. V ní vyčteme, že co se týče let před vstupem do Evropské unie, tak vládní deficit v roce 2002 tvořil 6,8% a v roce 2003 12,6% HDP. Plán postupného snižování deficitu byl odsouhlasen orgány Evropské unie na základě vládou navrženého Konvergenčního programu z května 2004. Ten byl postaven na fiskálních cílech reformy veřejných financí schválené vládou v roce 2003.

Těžiště fiskální reformy resp. konsolidačního programu spočívalo v omezení objemu veřejných výdajů a v mírném zvýšení složené daňové kvóty. To bylo dále doplněno úpravou institucionálního rámce zavádějící střednědobé fiskální cílování ukotvené střednědobými výdajovými rámci. Reforma úspěšně zahájila restrukturalizaci příjmové strany veřejných rozpočtů. V roce 2004 se tak podařilo dočasně dosáhnout požadované úrovně 3% HDP, kdy byl vládní deficit ve výši 83,5 mld. Kč, a tvořil tedy 3% HDP. Na výdajové straně však došlo k opuštění od původních záměrů a přijatá opatření měla jen krátkodobý dopad.

Navíc již od roku 2005 docházelo k překračování nově zavedených střednědobých výdajových rámců. To se projevilo zvýšením salda na 3,5% HDP. Dodatečné příjmy plynoucí z rychlého ekonomického růstu byly využívány spíše k navyšování výdajů než k redukci schodku. Vláda tak nevyužila příležitost k udržitelné výdajové konsolidaci, kterou ji poskytl rychlý růst ekonomiky. Avšak díky dobré ekonomické situaci a nadhodnocení výdajových plánů jednotlivých ministerstev projevujícím se převáděním prostředků do rezervních fondů byla původní, i když nepříliš ambiciózní strategie snižování deficitů, dodržována. Nutno podotknout, že ministerstva za tyto kroky sklidili velkou kritiku.

V důsledku předvolebních opatření z roku 2006, kdy byly razantně navýšeny sociální výdaje, byl ohrožen původní cíl konsolidačního programu. Naštěstí ekonomika rostla vyšším tempem, a proto se podařilo i toto kritérium těsně splnit.

Tabulka 7: Saldo sektoru vládních institucí (v % HDP)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hodnota kritéria	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
ČR	-5,9	-6,8	-12,6	-3,0	-3,5	-2,9	-1,9	-2,9	-2,6	-2,3

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_kriter_vlad_defic.html

Vládní konvergenční program z listopadu 2007 obsahuje závazek stabilizovat veřejné finance a udržet vládní deficit pod požadovanou tříprocentní úrovní, s postupnou tendencí k dalšímu snižování rozpočtových deficitů. Rozpočet sestavený na rok 2008 předpokládá pokles deficitu pod požadovanou 3 % HDP a vláda zamýšlí snižovat deficity i v dalších letech, na úroveň 2,6 % HDP v roce 2009 a 2,3 % HDP v roce 2010.

Česká republika dlouhodobě plní kritérium veřejného dluhu. Hodnota veřejného dluhu se dlouhodobě pohybuje kolem 30% HDP, což je významně pod referenční hodnotou tohoto kritéria. Do roku 2003 sice docházelo k významnému nárůstu celkového veřejného zadlužení, ale vzhledem k jeho relativně nízké výchozí úrovni dosáhl jeho podíl na HDP v roce 2003 jen hodnoty 37,8% jak ukazuje tabulka 8, zatímco hodnota kritéria činí 60%.

Skokové zvýšení veřejného dluhu v roce 2003 pramení ze započítání většiny nepřímých závazků vlády (vládních garancí) a ze začlenění České inkasní a České konsolidační agentury mezi vládní instituce. V následujících letech se podařilo stabilizovat podíl vládního dluhu na HDP, k čemuž významně přispěl rychlý hospodářský růst. A ani v nejbližší budoucnosti se neočekává jeho výrazný nárůst.

Plnění kritéria by tak v horizontu předpokládaného přijetí eura nemělo být ohroženo. Z dlouhodobého pohledu by však mohl vznikat tlak na podstatné zvýšení veřejného dluhu.

Při hodnocení tohoto kritéria je kladen důraz zejména na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Udržitelné plnění kritéria veřejného dluhu v České republice vyžaduje adekvátně reagovat především na problém stárnutí populace. Předpokládaný demografický vývoj totiž naznačuje, že současný systém financování důchodového systému je dlouhodobě neudržitelný, protože v následujících desetiletích dojde k masivnímu nárůstu obyvatel v důchodovém věku (nyní je 20 % obyvatelstva starších 60-ti let, v roce 2050 to má být již 40 %). Nutnost provedení reformy penzijního systému v blízké době nevyplývá pouze z požadavku splnit jedno z maastrichtských kritérií, ale především z důvodu udržitelnosti systému veřejných financí a v zájmu dlouhodobého ekonomického růstu České republiky.

Tabulka 8: Dluh sektoru vládních institucí (v % HDP)

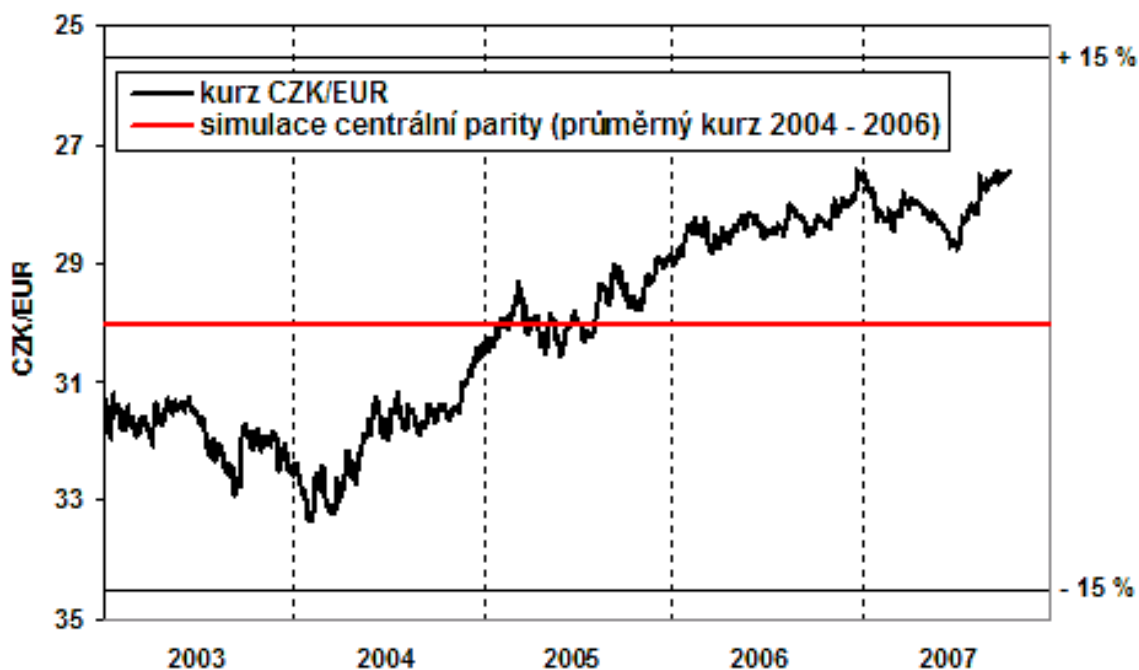
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
ČR	25,3	28,8	37,8	30,4	30,2	30,2	30,4	30,3	30,2	30,0

Zdroj: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_kriter_verej_dluh.html

Česká republika se prozatím neúčastní kurzového mechanismu ERM II, což znamená, že kurzové kritérium není možné formálně vyhodnocovat. Lze se však domnívat, že vzhledem k trendovému posilování české koruny by toto kritérium bylo plněno, na rozdíl od situace, kdy hodnocená měna trvale oslabuje.

Kritérium stability měnového kurzu a jeho dopad na českou ekonomiku byl posouzen v dokumentu zpracovaném ČNB v červenci 2003 Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium. Tento dokument uvádí, že pro českou ekonomiku je z pohledu makroekonomické stability optimální setrvat v mechanismu ERM II jen po dobu minimálně nutnou pro splnění kurzového kritéria, což odpovídá časové lhůtě přibližně dvou let.

Graf 4: Vývoj nominálního kurzu CZK/EUR

Zdroj:

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_kriter_stabil_men_kurzu.html

3.5. Plnění konvergenčních kritérií v SR

Slovensko již oficiálně podalo žádost o přezkoumání plnění konvergenčních kritérií a nyní již jen čeká na vyjádření Evropské komise a ECB. Tento verdikt by měl padnout již 7. května 2008. Slovensko všechny předepsané požadavky plní a bude zajímavé sledovat, zda Evropská komise usoudí, jestli jsou pouze dočasné, nebo jestli mají dlouhodobý charakter.

Zajímavé je porovnání celkového dluhu veřejné správy, který jak je patrné z tabulky 9 od roku 2001 neustále klesá. A to z necelých 50% HDP až na 30%. Klesající tendence je způsobena vysokým růstem ekonomiky na Slovensku, který patří mezi největší v celé Evropě.

Tabulka 9: Dluh veřejné správy na Slovensku.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkový dluh veřejné správy	498 706	481 328	518 291	564 106	507 485	505 178
% z HDP	49,4	43,3	42,4	41,4	34,2	30,4

Zdroj:

http://www.mfsr.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Webmaster/Mat2007/3sekcia/313odd/12102007/Web_maastricht_dlh_1993_2006_SJ.htm

Tabulka 10: Plnění maastrichtských kritérií.

Kritérium	Referenční hodnota	Březen 2008	Stav plnění
Veřejný deficit (% z HDP)	3,0	2,2	☒
Veřejný dluh (% z HDP)	60,0	29,4	☒
Míra inflace (%)	3,2	2,2	☒
Stabilita dlouhodobých úrokových sazeb (%)	6,5	4,5	☒
Stabilita výměnného kurzu	Dva roky před hodnocením musí být národní měna zapojená do mechanismu výměnných kurzů (ERM II)	Členství v ERM II od listopadu 2005	☒

Zdroj: <http://euromena.sk/harmonogram-zavedenia-eura/9350s>

Tabulka 10 znázorňuje data, která na svých stránkách uveřejnila slovenská vláda. Stejně údaje posuzuje i Evropská komise při konečném rozhodnutí o přijetí či nepřijetí Slovenska do eurozóny. Předpokládaný veřejný deficit za posledních dvanáct měsíců k březnu 2008 je 2,2% HDP, což splňuje daný tříprocentní požadavek. Nutno podotknout, že se jedná pouze o odhad za rok 2007, veřejný deficit včetně vlivu důchodové reformy. Stejně tak celkový veřejný dluh. Ten je dokonce pouze poloviční než je maximální hodnota a navíc má klesající tendenci.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb Slovensko plní bez větších problémů, když dosahuje 4,5% oproti limitu 6,5%. Inflační kritérium se podařilo rovněž splnit, otázkou zůstává další vývoj v důsledku zavedení eura a silného tlaku na růst cen mezd a surovin pro průmyslově silně založenou ekonomiku Slovenska. Minimální dvouleté členství v ERM II Slovensko splňuje. Do tohoto systému vstoupilo již 28. listopadu 2005 a během této doby slovenská koruna nezaznamenala výraznější výchylku od centrální parity.

4. Postupy přijetí eura

Následující část práce se zabývá postupem, jaký si pro přijetí eura zvolila Česká a Slovenská republika. ČR má sice vypracovaný plán přijetí, ale není v něm označeno žádné konkrétní datum. Slovensko na druhou stranu vypracovalo plán, jenž směřuje ke konkrétnímu datu přijetí eura, a to 1. lednu 2009.

4.1. Plán zavedení eura v ČR

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie v květnu 2004 jsme se zavázali přijmout jednotnou měnu euro. ČR se od té doby účastní třetí fáze hospodářské a měnové unie, přičemž získala statut členské země s dočasnou výjimkou pro zavedení jednotné měny. Není tedy členem eurozóny, protože nespĺnila nezbytné podmínky pro zavedení eura. Proto je třeba mít vypracovaný plán přijetí eura, ze kterého by vycházely jednotlivé hospodářské politiky.

Z toho důvodu vláda schválila v roce 2003 dokument Strategie přistoupení České republiky k eurozóně. Tato strategie shrnovala základní východiska procesu zapojení ČR do eurozóny a zmiňovala jeho očekávaná rizika a přínosy. Dokument doporučil přistoupení jakmile pro to budou vytvořeny ekonomické podmínky. Načasování vstupu bylo podmíněno rychlostí reálného a nominálního přibližování české ekonomiky k ekonomikám zemí eurozóny. Za předpokladu plnění maastrichtských kritérií včetně úspěšné konsolidace veřejných financí, dosažení dostatečného stupně reálné konvergence a přiměřeného postupu strukturálních reforem zajišťujících dostatečnou ekonomickou sladěnost se zeměmi eurozóny dokument očekával přistoupení České republiky k eurozóně během let 2009 – 2010.

Strategie rovněž vymezovala podmínky vstupu a rámcovou délku setrvání v kurzovém mechanismu ERM II s ohledem na plnění kurzového konvergenčního kritéria v podmínkách české ekonomiky. Strategie konstatovala, že se ČR zapojí do kurzového mechanismu ERM II na minimálně možnou dobu. K tomu dojde až po vytvoření předpokladů pro přijetí jednotné měny a bezproblémovou realizaci výhod z jejího přijetí, tj.

až v návaznosti na dosažený pokrok v přípravě a uskutečňování reforem veřejných financí a na přijetí dalších reforem směřujících ke zvýšení pružnosti české ekonomiky, zejména pružnosti trhu práce.

Vláda a ČNB se ve strategii zavázaly každoročně hodnotit připravenost ČR na její přistoupení k eurozóně jak z hlediska současného a očekávaného plnění maastrichtských konvergenčních kritérií, tak z hlediska ekonomické sladění ČR s eurozónou. Tyto hodnocení následně vedly k rozhodnutí, zda v následujícím roce iniciovat proceduru směřující ke vstupu koruny do mechanismu ERM II či nikoliv. Prozatím všechna vyhodnocení dopadly tak, že vláda by neměla usilovat o zapojení do mechanismu ERM II. Negativní hodnocení z října 2006 znamenalo, že se datum budoucího přistoupení ČR k eurozóně posunulo za původně uvažovaný horizont let 2009 až 2010.

Protože původní strategie nebyla naplněna, přišla vláda ČR ve spolupráci s Českou národní bankou s její aktualizací. Tato aktualizace zohledňuje domácí i zahraniční vývoj od doby schválení původního textu a stejně jako původní dokument představuje společný a koordinovaný přístup vlády ČR a ČNB k budoucímu přijetí eura. Hlavním gestorem je ministerstvo financí, které spolupracuje s ČNB. Na přípravě se také významně podílí ministerstvo průmyslu a obchodu, ministerstvo spravedlnosti a také ministerstvo informatiky.

Po zasedání vlády 23. listopadu 2005 byl jmenován Národní koordinátor pro zavedení eura a ustanovena Národní koordinační skupina pro zavedení eura v České republice.

Národní koordinační skupina zpracovala a vládě 25. října 2006 předložila materiál Volba scénáře zavedení eura v České republice. Na základě provedených analýz a z nich plynoucího doporučení všech pracovních skupin Národní koordinační skupiny byla jednoznačně jako nejvhodnější a současně nejméně nákladná doporučena varianta jednorázového přechodu na euro, tzv. velkého třesku, tedy současného zavedení eura do hotovostního i bezhotovostního oběhu. Jako scénář zavedení eura v České republice

vláda schválila variantu jednorázového komplexního přechodu na euro se současným zavedením bezhotovostního i hotovostního eura v jeden okamžik.

Schválený plán velkého třesku je rozdělen do pěti etap:

- předpřípravná fáze;
- přípravná fáze
- období duální cirkulace
- období do ukončení duálního označování
- plně funkční euro.

Obrázek 3: Harmonogram zavedení eura v České republice

Zdroj:

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_harmonogram_zavedeni.html

Na obrázku 3 jsou zobrazeny všechny etapy, tak jak je schválila česká vláda. V první fázi se ve všech činnostech používá koruna. Na celém území státu je jediným zákonným platidlem česká koruna. Jedná se o období mezi stanovením pevného termínu pro zavedení eura vládou a rozhodnutím evropských institucí, že Česká republika vyhověla všem podmínkám pro zavedení eura. Během této doby probíhají technické a legislativní přípravy na změnu, úprava informačních systému a podobně. Dále probíhá komunikační kampaň.

Po zrušení výjimky pro zavedení eura bude zahájena druhá etapa. Na jejím začátku Rada EU stanoví oficiální přepočítací koeficient ve tvaru 1 EUR = XX,XXXX CZK. Její předpokládaná délka bude přibližně 6 měsíců. Během ní bude i nadále česká koruna jediným zákonným platidlem. Avšak bude uzákoněno duální označování cen. To znamená, že ve všech platbách se bude využívat česká koruna, ale ceny v obchodech, údaje na výplatních páskách, konečné zůstatky na výpisech z bank a podobně budou uváděny jak v korunách, tak i v eurech podle stanoveného přepočítacího koeficientu. Tato fáze přináší nutnost završení technické přípravy země na vstup do eurozóny. Zároveň již začne ražba mincí pro hotovostní oběh a předzásobení ČNB, komerčních bank, ale i maloobchodu eurovým oběživem. Technicky bude nutné připravit bankomaty a automaty, které fungují na mince nebo bankovky. Komunikace se bude prohlubovat s důrazem na ochranu spotřebitele.

Po zavedení eura, což s největší pravděpodobností nastane k začátku roku, musí být všechny bezhotovostní platby prováděny pouze v eurech. Při hotovostních platbách se mohou používat eura i české koruny. Avšak obchodníci budou mít povinnost vydávat pouze eurové bankovky a mince. Tím bude česká koruna postupně stahována z oběhu. Nadále bude pokračovat duální označování cen. Trvání období duální cirkulace bude 2 týdny v závislosti na konkrétním datu vstupu. Musí se však jednat o celé dva kalendářní týdny.

Čtvrtou etapou česká vláda označuje za období mezi koncem duální cirkulace a koncem duálního označování cen. Ve všech transakcích se sice bude používat pouze euro, ale pro lepší porovnání cen budou hodnoty v obchodech i na různých výpisech stále uváděny také v českých korunách. Minimálně šest měsíců se budou moci směňovat české koruny na eura nadále jen v bankách a pobočkách ČNB. Za předpokladu zavedení eura k 1. lednu bude období trvat do konce kalendářního roku. V tomto období bude nutné zajistit dodržování pravidel pro přechod na euro a také sledování vývoje cenové hladiny při současné aplikaci pravidel proti zneužívání zavedení eura k navyšování cen. I v této fázi bude nutné pokračovat v komunikaci a vysvětlování změn plynoucích ze zavedení eura.

Poslední fáze zavádění eura začne po ukončení povinného duálního označování cen. I když mohou obchodníci i nadále uvádět ceny také v českých korunách, budou veškeré transakce uváděny v eurech.

4.1.1. Národní plán zavedení eura v ČR

Národní plán zavedení eura v České republice je dokument jenž zadala vypracovat vláda ČR na svém zasedání dne 23. listopadu 2005. Je v něm obsažen plán jednotlivých technických, organizačních a legislativních kroků, jež je nezbytné uskutečnit pro bezproblémové a úspěšné zavedení eura. Zkušenosti zemí, které již euro přijaly či které se k přijetí eura blíží, ukazují, že včas připravený a průběžně aktualizovaný plán umožňuje přípravu všech subjektů s dostatečným časovým předstihem a výrazně tak omezuje problémy a snižuje náklady při zavádění eura.

Dokument zatím neobsahuje termín zavedení eura v ČR, ale popisuje jednotlivé kroky a změny, které bude nutno provést, stanoví způsoby řešení těchto změn, doporučuje postupy orgánům státní správy, územní samosprávy i subjektům mimo státní správu v procesu přechodu na jednotnou měnu euro a stanovuje harmonogram úkolů a dalších kroků směřujících k zavedení eura v České republice. Konkrétní termín, ke kterému bude Česká republika usilovat o zavedení eura, bude stanoven vládou. Rozhodnutí o načasování opatření, které ve svém konečném důsledku povedou k zavedení eura, jsou v kompetenci členského státu. Konečné posouzení, zda podmínky pro zavedení eura byly splněny, však náleží orgánům EU.

Národní plán zavedení eura je rámcovým dokumentem, který je určen všem subjektům české ekonomiky a společnosti. Úvodem jsou definovány základní zásady, na kterých bude zavedení eura v České republice založeno, dále je stanoven harmonogram dalších kroků a zpřesňování Národního plánu a popsáno institucionální zabezpečení zavedení eura v České republice. Těžištěm národního plánu je identifikace úkolů v jednotlivých oblastech, a to včetně odpovědnosti, časové náročnosti, kontrolních termínů a termínů splnění tak, aby státní správa, samosprávy i soukromý sektor mohly začít

s včasnou přípravou. Důraz je v této fázi kladen na ty kroky, jež je vhodné a potřebné učinit ještě před oficiálním stanovením cílového data zavedení eura v České republice.

4.2. Postup zavedení eura v SR

Při vstupu Slovenské republiky do Evropské unie se automaticky začala účastnit třetí fáze MHU. Zavázala se tak přijmout euro v dalších letech. Již krátce po vstupu do EU vydala slovenská vláda dokument Konkretizace strategie přijetí eura v SR, ve kterém již bylo zhodnocení plnění maastrichtských kritérií za rok 2003 a část roku 2004. Tento dokument byl uveřejněn 8. září 2004.

Dle něj byl vstup do eurozóny rozdělen do následujících čtyř etap:

- 1.etapa – od září 2004 po vstup do ERM II
- 2.etapa – od vstupu do ERM II do rozhodnutí Rady EU o členství v eurozóně
- 3.etapa – přechodné období od rozhodnutí Rady po členství v eurozóně
- 4.etapa – od vstupu do eurozóny, zavedení eura do bezhotovostního a hotovostního platebního styku při současném stahování slovenské koruny z oběhu

V první etapě se měly provádět reformy, které by během členství v ERM II zabezpečovaly ekonomickou, finanční a měnovou stabilitu ekonomiky. Jednalo se převážně o fiskální politiku a trh práce. Posílení úlohy a účinnosti fiskální politiky umožní dosáhnout takovou úroveň nominální konvergence, která by znamenala udržitelné plnění maastrichtských kritérií v průběhu hodnotícího období během členstva SR v ERM II. Současně se tím vytvoří podmínky pro stabilní vývoj ekonomiky po vstupu Slovenské republiky do eurozóny, kdy bude měnová politika Slovenské národní banky nahrazena ECB, která je jednotná pro celou eurozónu.

Národní banka Slovenska a ministerstvo financí ve společném prohlášení konstatovali, že výhody zavedení eura na Slovensku jasně převažují nad nevýhodami, takže Slovensko by mělo do eurozóny vstoupit co nejdříve, jak jen bude schopné plnit maastrichtská kritéria. Vláda přijala rozhodnutí o vypracování Národního plánu zavedení eura v SR. V souladu se

strategií přijetí eura se předpokládalo splnění maastrichtských kritérií za rok 2007 a tudíž i se vstupem do eurozóny 1. ledna 2009 jako s prvním možným termínem.

Během období byl rovněž určen národní koordinátor²² procesu zavedení eura, jenž vypracoval Národní plán zavedení eura na Slovensku. Na přípravě materiálu spolupracovala Národní banka Slovenska, ministerstvo hospodářství SR a ministerstvo spravedlnosti SR²³.

Zároveň ministr financí a guvernér Národní banky Slovenska debatovali s příslušnou protistranou o vstupu do ERM II. Výsledkem bylo určení centrální parity slovenské koruny vůči euru. NBS taktéž vyhlásila veřejnou anonymní soutěž na výtvarný návrh národních stran slovenských eurových mincí. Z nejlepších návrhů veřejnost vybrala tři motivy.

Po vstupu do ERM II 28. listopadu 2005²⁴ a tudíž i do druhé etapy, bylo nutné koordinovat hospodářskou politiku tak, aby byla plněna maastrichtská kritéria v oblasti inflace, deficitu veřejných financí, veřejného dluhu, úrokových měr, ale i udržení kurzové stability. Jestliže Evropská komise a ECB všechny kritéria vyhodnotí jako splněná, bude Slovensku zrušena výjimka udělená při vstupu do Evropské unie. Slovensko se poté stane členem eurozóny. O konverzním kurzu²⁵, se kterým Slovensko vstoupí do eurozóny, čímž se slovenská koruna stane denominací eura, rozhodne jednohlasně rada ve složení členských států eurozóny spolu se SR.

Přechodné období od rozhodnutí Rady po členství v eurozóně bude znamenat hlavně dokončení technických a organizačních příprav na vstup do měnové unie a na zavedení eura jako zákonného platidla. Veřejný sektor se bude připravovat na změny legislativy,

---

²² Ministerstvo financí SR

²³ Později se podílelo i ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR, ministerstvo vnitra SR, úřad vlády, slovenská bankovní asociace, združení měst a obcí Slovenska, protimonopolní úřad SR, statistický úřad SR, úřad pro finanční trh, Slovenská obchodní a průmyslová komora, Slovenský rozhlas, Slovenská televize, Slovenská obchodní inspekce, sociální pojišťovna a další přizvané organizace.

²⁴ Po dohodě ministrů financí států eurozóny, prezidenta ECB a ministrů financí a guvernérů centrálních bank Dánska, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Malty, Slovinska a Slovenska ze dne 25. listopadu 2005. Centrální parita koruny vůči euru byla stanovena na úrovni 1 euro = 38,4550 Sk.

²⁵ Na žádost Slovenska se po dohodě ministrů financí států eurozóny, prezidenta ECB a ministrů financí a guvernérů centrálních bank Dánska, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Malty a Slovenska centrální parita slovenské koruny v ERM II revalvovala s účinností od 19. března 2007. Nová centrální parita byla stanovena na úrovni 1 euro = 35,4424 Sk.

změny v informačních systémech daňových úřadů, sociální pojišťovně a dalších institucí. Ke dni vstupu do eurozóny musí být všechny ekonomické subjekty plně připravené uskutečnit hotovostní i bezhotovostní transakce v euru. Zároveň je nutné, aby potřebné informace měla k dispozici i ostatní veřejnost. Tato etapa potrvá zhruba půl roku během níž se budou v obchodech vedle cen ve slovenských korunách povinně objevovat i ceny v eurech.

Čtvrtá etapa začne dnem vstupu do eurozóny a s největší pravděpodobností se tak stane 1. ledna 2009. Všechny finanční transakce v ekonomice se poté budou realizovat v eurech, slovenská koruna už bude pouze denominací eura. V průběhu se rovněž do hotovostního oběhu zavedou eurové bankovky a mince a současně se slovenská koruna bude stahovat z oběhu. Období potřebné na vyřazení slovenské koruny z oběhu bude v SR v porovnání s krajinami, které zaváděly euro na začátku fungování eurozóny, relativně krátké. Projeví se skutečnost, že SR bude přistupovat ke státům s již fungujícím eurem v době, kdy již lze euro volně používat a to nejen v zahraničí. Svoji úlohu rovněž sehraje zkušenost se zaváděním slovenské měny při vzniku Slovenské republiky v roce 1993.

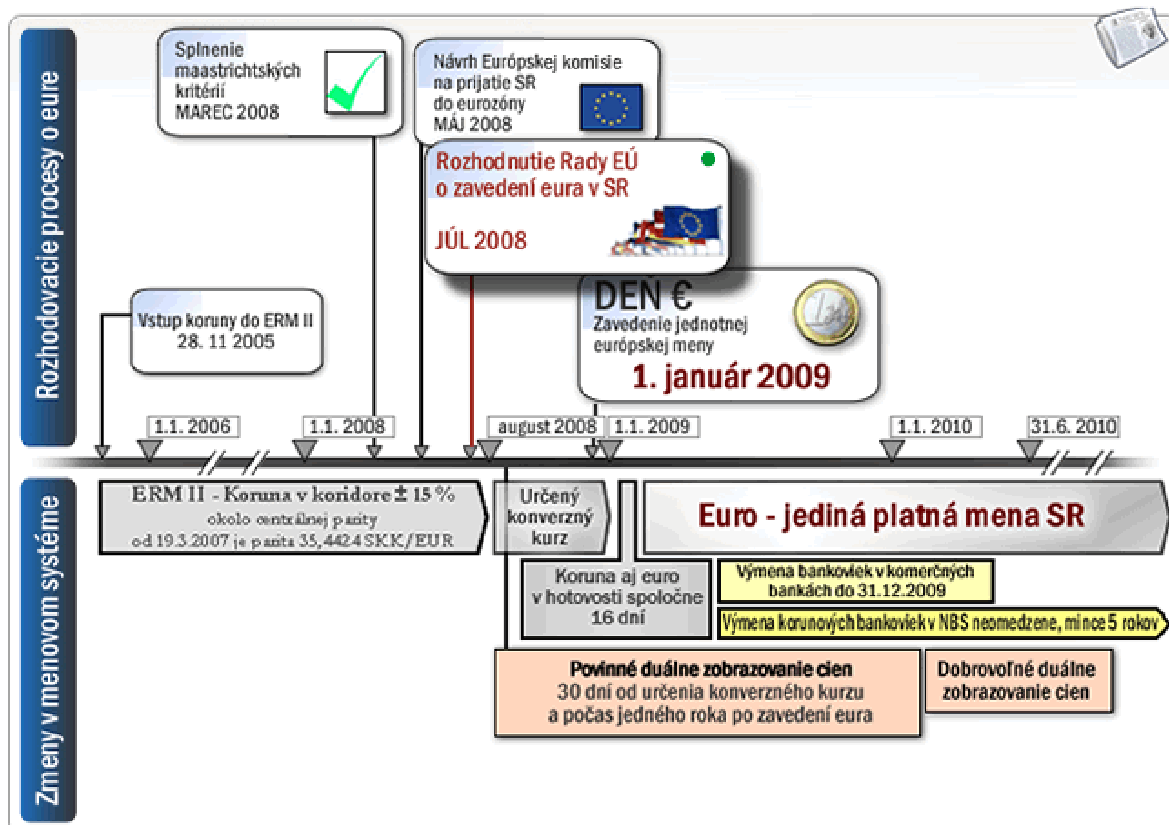
Obrázek 3 představuje časovou osu vývoje přijetí eura na Slovensku. Jsou zde uvedeny důležité události, které již byly vykonány, ale i ty budoucí. V příloze je potom tabulka s jednotlivými událostmi a etapami.

Nyní Slovensko očekává rozhodnutí, zda plní maastrichtská kritéria. Poté Rada EU rozhodne o zavedení eura v SR a určí šestimístný konverzní kurz. Tím budou povinni všichni obchodníci, nejpozději do měsíce po jeho uveřejnění, přepočítávat ceny výrobků a výsledek v eurech uvádět spolu s cenou v korunách. Tato povinnost jim skončí až jeden rok po zavedení eura. Avšak i nadále mají možnost uvádět obě ceny, přičemž doba na ukončení duálního zobrazování ceny je doporučena 30. června 2010.

Plán vlády předpokládá, že euro bude zavedeno k 1. lednu 2009. Duální hotovostní oběh eura a slovenské koruny má podle plánu trvat jen 16 dní. Do pátku 16. ledna 2009. Poté bude možno vyměnit slovenské bankovky po dobu jednoho roku ve všech komerčních bankách a to bez poplatku. Po 1. lednu 2010 si občané můžou vyměnit korunové bankovky

pouze v NBS. Co se mincí týká, tak ty bude směňovat NBS během pěti let od přijetí eura. V komerčních bankách lze tuto výměnu provést do 30. června 2009.

Obrázek 3: Harmonogram zavedení eura na Slovensku

Zdroj: <http://www.euromena.sk/harmonogram-zavedenia-eura/9350s>

4.2.1. Zásady pro přijetí eura

Euro se na Slovensku zavede do hotovostního a bezhotovostního oběhu bez přechodného období. Jde o tzv. velký třesk. V bezhotovostním styku se bude ode dne vstupu do eurozóny používat výhradně euro. V rámci hotovostního oběhu se bude používat euro. Pokud Slovensko nakonec přijme euro k 1. lednu 2009, bude moct během krátkého období duálního oběhu platit i korunovými bankovkami a mincemi pouze do pátku 16. ledna 2009. Při platbách korunami však budou vrácené peníze v eurech. Po skončení

duálního oběhu bude zákonným platidlem už pouze euro. Na Slovensku se počítá s duálním oběhem pouze 16 dní, což je méně než bylo v prvních dvanácti státech eurozóny, kde bylo toto období dvouměsíční. Zkušenosti totiž ukázali, že dva měsíce jsou příliš dlouhé a tudíž i nákladné. Velká většina hotovosti se vymění pravděpodobně už v průběhu prvního týdne.

Při přepočítávání cen, sum na zaplacení a jiných finančních hodnot po 1. lednu 2009 bude možné použít pouze jediný kurz tzv. konverzní kurz, jenž bude oznámen počátkem července 2008. Pevně ho stanoví Rada EU. Konverzní kurz bude stanovený jako koeficient se šesti platnými číslicemi. Bude vyjadřovat ekvivalent jednoho eura v korunách²⁶. Přepočítací koeficient při převodech nebude zaokrouhlený ani zkrácený na méně jak 6 platných číslic. Při konverzi korunových hodnot na eura nemůže být účtovaný žádný s tím spojený poplatek. Také se nesmí používat inverzní koeficient.

Mezi další pravidla zavedení eura nejen na Slovensku patří zásada kontinuity kontraktů. Podle tohoto pravidla všechny smlouvy, které obsahují údaje ve slovenských korunách zůstanou v platnosti i po zavedení eura.

Nejen v souvislosti se změnou smluv je důležité zmínit pravidlo zaokrouhlování. Po přepočtení částky z korun na euro podle konverzního kurzu se výsledek zaokrouhlí na nejbližší eurocent, přesně podle matematických pravidel. Zaokrouhlí se právě až tato konečná hodnota. Ve specifických případech bude zaokrouhlování ještě přesnější než na nejbližší eurocent.

Zavedení eura nesmí poškodit občany a spotřebitele. Zásada nepoškození občana hovoří o tom, že platby, které bude stát poukazovat občanům, fyzickým osobám, se budou zaokrouhlovat směrem nahoru a naopak, všechny platby a poplatky, které bude občan platit státu se budou zaokrouhlovat směrem dolů. Sumy se budou zaokrouhlovat na eurocenty. Na Slovensku se počítá při zaokrouhlování ve prospěch občana s úpravou na celé 10 eurocenty.

---

²⁶ Teda 1 EUR = XX,XXXX SKK

Náklady na zavedení eura by měli být co nejnižší. Proto například bylo na Slovensku přijato rozhodnutí o zavedení eura při velkém třesku anebo o krátkém duálním oběhu. Náklady, které při přípravě na zavedení eura vzniknou jednotlivým subjektům, si každý subjekt pokryje sám. To platí jak pro soukromý tak to veřejný sektor. Implementační náklady při zavádění eura by měli být co nejnižší. Každý je tak zodpovědný za svoje vlastní přípravy na euro.

4.3. Srovnání postupů přijetí eura

Velká Británie a Dánsko si dohodly trvalou výjimku pro zavedení jednotné měny. Tento režim však země nově vstupující do EU využít nemohly. Slovensko a Česká republika tak patří do skupiny států s přechodnou výjimkou. Ta bude zrušena, jakmile stát bude znát datum přijetí do eurozóny a definitivní konverzní kurz.

Jak je vidět z postupů přijetí eura u nás a na Slovensku, oba státy mají vypracovány strategie v nichž se chystají na přijetí eura. Na Slovensku ovšem byla politická vůle přijmout jednotnou měnu v co nejkratším termínu. Slovenská vláda proto zadala vypracovat plán na přijetí eura v nejbližším možném termínu. Vstup do ERM II tuto snahu jenom potvrdil. V následujících letech se slovenští politici snažili o splnění dalších konvergenčních kritérií a započaly přípravy na zavedení eura. Do dění okolo nové měny aktivně zapojují i veřejnost. Ať už jde o soutěž o výběr národní strany euromincí, nebo různé soutěže na školách. Pořádá různé semináře ve městech a na požádání i jinde, jako například v domovech důchodců apod.

Na rozdíl od Slovenska se Česká republika připravuje na přechod velmi pozvolna. Jediné co se dá pokládat za přípravu na přijetí eura je vypracování strategie a také pravidelné zprávy o plnění konvergenčních kritérií a připravenosti České republiky. Vláda se ke zprávám v lepším případě vyjádří, v horším je však vezme pouze na vědomí a více se k nim nevrací. Problém spatřuji v nedostatečné komunikaci s občany ohledně nahrazení české koruny eurem. Ti si poté častěji pamatují negativní věci s eurem související, které se dovídají ze sdělovacích prostředků.

Velká kritika je zaznamenávána na asi největšího euroskeptika. A to na prezidenta České republiky Václava Klause. Ten otevřeně vystupuje proti jednotné měně a stěžuje tak sebemenší pokusy vlády o vyzdvižení kladných stránek eura. Také je podezříván, že jako prezident jmenuje do čela ČNB osoby, které podporují jeho názory proti euru. Ty poté předkládají vládě materiály o tom, že se zavedením společné měny není kam spěchat, a že pro Českou republiku je momentálně výhodnější s přijetím eura nespěchat.

Jediným kdo tak zastává rychlé vstoupení do eurozóny v České republice jsou managementy výrobních podniků, kteří obchodují se zahraničím v eurech. Ty ovšem nemají dostatečné kapacity na přesvědčení vlády, aby alespoň určila cílové datum, ke kterému má v úmyslu přijmout euro. Jim především vadí sílící koruna, která je víceméně poškozující. A musí se proti tomu bránit různými pojištěními, anebo lépe postavit smlouvy se zákazníky.

4.4. Paradox během předvstupní fáze

Během studia materiálů při psaní této práce jsem zjistil jeden důležitý fakt týkající se povinného duálního označování cen například v obchodech. Jde o to, že po určení konverzního kurzu do zavedení eura budou obchodníci povinni uvádět cenu svých výrobků a služeb korunovou cenou a s cenou, která bude tímto konverzním kurzem přepočtena a zaokrouhlena podle pravidel zaokrouhlování. Toto pravidlo je nařízeno Evropskou unií a platí tudíž pro každý stát, který je v poslední fázi před přijetím eura. Avšak nikde již není uzákoněno, že musí tento kurz používat i pro platby eurem.

Tj. bude-li mít obchodník svůj kurz například 24,5 Kč za jedno euro, ale konverzní kurz bude oficiálně stanoven na 25,- Kč za euro, bude se zákazník při placení eurem velmi divit. Při nákupu výrobku za cenu 250,- Kč u něj totiž bude uvedena duální cena 10 euro. Zákazník si tak v dobrém úmyslu připraví desetieurovou bankovku. Pokladník však od něj bude chtít o dvacet eurocentů více, neboť vnitřní přepočítací kurz obchodníka bude 24,5 Kč za euro.

5. Závěr

V závěru této diplomové práce bych chtěl shrnout získané zkušenosti, které jsem díky ní získal. Zjistil jsem, že pokusy o zavedení jednotné měny zde byly již před třiceti lety. Sedmdesátá léta byla v tomto ohledu velmi bouřlivá a jen nedostatečná politická vůle zabránila splnění cíle. Nový impuls k zavedení jednotné měny dodala až Smlouva o Evropské unii, jenž vstoupila v platnost 1. listopadu 1993.

Přípravy na zavedení eura byly náročné, avšak tentokrát byla politická vůle, takže bylo nakonec euro prosazeno. Vstup do eurozóny je podmíněn splněním tzv. maastrichtských konvergenčních kritérií. Přesto při zavádění eura mnoho členů tyto kritéria neplnilo a hlavně ani v současnosti neplní. Po nováčcích se však chce jejich splnění bez jakékoliv výjimky.

Musím konstatovat, že euro bylo dobrým krokem k prohloubení spolupráce v rámci Evropské unie, a že záměr Evropské centrální banky na nízkou míru inflace je po celou dobu existence banky plněn, což jistě přispívá propagátorům eura.

Co se přistoupení České republiky týká, je nutné říct, že vláda byla připravena přijmout euro nejpozději v roce 2010. Plán ČR je ovšem ten, že nejdříve musí proběhnout potřebné reformy, hlavně pak důchodová reforma a musí být plněna všechna konvergenční kritéria, aby poté mohla ČR splnit poslední kritérium a vstoupila do ERM II. Naopak Slovensko si dalo za cíl přijmout euro k 1. lednu 2009 a to i přesto, že plnění kritérií bylo na hraně.

Závěrem bych chtěl dodat, že jsem neměl v úmyslu porovnávat klady a zápory společné měny, a ani to nebyl můj cíl. Chtěl jsem pouze shrnout impulsy vedoucí k vytvoření společné měny, předpoklady nutné ke vstupu do eurozóny a přípravy ČR a SR..

Seznam literatury

Knihy:

- [1] Marková, J. Mezinárodní měnové instituce, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2002. ISBN 80-245-0431-6.
- [2] Rothbard, Murray N. What Has Government Done to Our Money?, Mises Institute, 1990 (Peníze v rukou státu – Jak vláda zničila naše peníze), Praha: Liberální institut, 2001. ISBN 80-86389-12-X
- [3] Plechanovová, B. Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření: hledání rovnováhy mezi společenstvím a jeho členskými státy, Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0800-6
- [4] Baldwin, R.; Wyplosz, Ch. Ekonomie evropské integrace, Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1807-1

Dokumenty:

- [6] Smlouva o Evropské unii (EU) - původní verze - Tzv. Maastrichtská smlouva, 7. února 1992 (platí od 1. listopadu 1993)
- [7] Rezoluce Evropské rady o Paktu stability a růstu, 17. června 1997.
- [8] Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium, 5. října 2005, ČNB
- [9] Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně, 29. srpna 2007, Společný dokument vlády ČR a ČNB
- [10] Národní plán zavedení eura v České republice, květen 2007, Ministerstvo financí ČR

Internet:

- [11] <http://www.eu4you.cz/kapitoly/jednotna-mena.php>
- [12] <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l25007.htm>
- [13] <http://www.zavedenieura.cz>
- [14] http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana
- [15] <http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>
- [16] <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>
- [17] <http://www.euromena.sk>